

slovenské dotyky

ročník XV

číslo 4

apríl 2010

cena: 18 Kč/0,6 €

O väčšinách a menšinách

(str. 4-5)

Olympijské medaily v rukách Slovenky

(str. 11)

Česko-slovenská textárska súťaž

(str. 16-17)

ART Prague 2010

(str. 24)

Let herca a režiséra Braňa Holíčka

MAGAZÍN SLOVÁKOV V ČR • ČESKO-SLOVENSKÉ VZŤAHY • KULTÚRA A SPOLOČNOSŤ

Na Slovensku je to tak...

NAĎA VOKUŠOVÁ

Táto veta sa už pomaly stala okrídlená a používa sa čoraz častejšie na úsmevné i menej úsmevné vysvetlenia najrôznejších politických lapsusov v rodnej krajine mnohých z nás. Niektoré sa však našim českým priateľom a známym vysvetľujú pomerne obtiažne a už vôbec neľahko sa obhajujú. Český národ bol vždy viac internacionálny a akýsi územný nacionalizmus mu bol odjakživa viac-menej cudzí, niekedy, povedala by som, až na vlastnú škodu. Ale to je iná kapitola. Iste ste už takmer všetci počuli alebo čítali o návrhu „vlasteneckého zákona“, ktorý nedávno pripravila Slovenská národná strana a mal platiť už od prvého apríla tohto roku. Našťastie nebude...

Pripomeňme si, o čo v tomto zákone malo ísť. V údajnej snahe viesť žiakov (ale nielen ich, pochopiteľne, ale aj všetkých obyvateľov) na Slovensku k láske k vlasti, sa mala hrať napríklad štátna hymna na školách každý pondelok pred vyučovaním a tiež vždy pri odovzdávaní vysvedčení, v každej triede mal byť zavesený štátny znak, štátna zástava a tiež text štátnej hymny a preambuly Ústavy SR (paradoxné na návrhu bolo, že dokonca aj v materských škôlkach, kde ešte detičky ani nedokážu čítať). Rovnakými symbolmi mali byť upravené aj miestnosti, v ktorých zasadaajú samosprávne orgány a štátna hymna sa mala hrať aj pred každým rokovaním parlamentu, vlády a samosprávnych zastupiteľstiev. Novoprijatí štátni zamestnanci mali skladať sľub vernosti. Slovenská televízia a Slovenský rozhlas by mali okolo polnoci vysielat štátnu hymnu a verejnoprávne médiá by museli

v deň štátneho sviatku odvysielat program, ktorý by súvisel s oslavovanou udalosťou. No... chce sa len dodať.

Už len predstava, že takéto opatrenia akosi samozrejme zariadenia u ľudí, najmä u detí, lepší vzťah k vlasti, je veľmi pomýlená, ba povedala by som, že až trochu zvrátená. Je takmer na sto percent isté, že takáto snaha by sa prevrátila

ILUSTRÁCIA: LADISLAV HOHNÝ

v pravý opak a ak by sme deťom naozaj štátne symboly chceli definitívne znechutiť, nemohlo by sa postupovať lepšie... Išlo, pochopiteľne,

o politický ťah a v takých chvíľach sa navrhovatelia rozhodne nezaoberali tým, za aké peniaze školy všetko potrebné zariadenia, nota bene do takého krkolomného termínu, akým bol prvý apríl. Nuž a politikum celej veci dotlačilo napokon i opozičných poslancov, že si proti tomuto zákonu netrúfli zdvihnúť v parlamente ruku. Zdvihli ju zasa len takmer výhradne zástupcovia maďarských strán, takže sa ešte viac prehĺbil dojem, že vlastne vôbec nejde o spor zdravého rozumu a hlúposti, ale opäť len o ten „večný“ spor Maďarov a Slovákov. Omnoho trizevjšie sa však zachovala verejnosť, ktorá v drvinej väčšine prijala zákon veľmi kriticky a mladí ľudia, najmä vysokoškolskí študenti, vyšli dokonca do ulíc, aby proti nemu demonštrovali (pánom Slotom boli hneď následne označení za „fetákov“ - nuž, na Slovensku je to tak!).

Celá táto atmosféra napokon prinútila tak premiéra, ako aj prezidenta Slovenskej republiky, aby zákon nepodpisali a vrátili ho (argumenty, pravda, boli rôzne, dokonca i tak paradoxné, ako napríklad, že prvý apríl nie je vhodným dňom na vstúpenie zákona do platnosti, v súvislosti s tradíciou, ktorá sa tomuto dňu pripisuje, ale veď napokon dôležitý je výsledok, nie?).

Takže aj v tejto kauze, ktorá zahýbala veľmi výrazne celým slovenským národom, sa napokon ukázalo, že občania prejavili omnoho viac toho pravého a nenanúteného vlasteneckého citenia, než ich politickí predstavitelia. Často aj v takýchto prípadoch je to na Slovensku tak, ale to je, pre zmenu, naozaj dobre...

KRÍZA A ČOSI NAVYŠE

... to je, čo doľahlo na slovenskú kultúru v Česku. Podpora Ministerstva kultúry Českej republiky, ktorá je pre fungovanie menšiny absolútne kľúčová, klesá už dlho, od vypuknutia krízy klesá rýchlejšie a v roku 2010 klesá, ak sa nič nezmení, oveľa viac, než by zodpovedalo celkovým úsporným opatreniam. A to už je dôvod pýtať sa prečo. A čo ďalej?

Hospodárska kríza pomaličky odoznieva, bohužiaľ veľmi pomaličky a nesmelo, tá rozpočtová sa však skôr prehľbuje. Nie je to však iba v tom, podpora slovenskej menšiny klesá omnoho viac než ostatných a na hlavu jej príslušníka je oproti iným extrémne nízka - napríklad pri kultúrnych aktivitách, ak aj vezmeme podhodnotené počty zo sčítania obyvateľstva, je to 6,74 Kč. Pre porovnanie, u druhej najpočetnejšej menšiny (nepočítajúc Rómov, ktorí majú vlastné grantové programy), poľskej, je to 36,23 Kč na hlavu, tretej nemeckej 11,10, maďarskej 58,68 a napríklad gréckej 306,93. Pochopiteľne, granty sa neprideliujú podľa pomeru kľúča, čo je v poriadku, priateľom z iných menšín prajeme podporu ich krásnych projektov, ale predsas... tieto čísla iste vzhľadom na kultúrnu blízkosť Čechov a Slovákov, význam tejto najpočetnejšej menšiny a privilegovanosť česko-slovenských vzťahov prevapia.

Na stránkach Slovenských dotykov je asi najlepším príkladom za celok, pars pro toto, práve prípad podpory tohto časopisu. Zatiaľ čo pred rokmi presaho-

vala tri milióny korún ročne, minulý rok to bolo už len 2 020 000 a tento rok spadla po prvý raz pod dva milióny - na 1 850 000. Utiahnuť vydávanie tohto mesačníka je za týchto okolností už za hranicu únosnosti. Iným príkladom je literárny štvrťročník Zrkadlenie/Zrcadlení. Táto revue opäť, ako aj v minulom roku, nedostala žiadnu dotáciu. Vlani to zvrátilo rozhodnutie ministra, ktorý udelil dotáciu aspoň na druhý polrok, teraz nás zjavne čaká rovnaká anabáza.

Tento rok sa pridružil aj združujúci prepad podpory na kultúrne aktivity. Celková schválená podpora slovenskej menšiny je 1 302 000. Pred rokom bola o 50 percent vyššia - 1 925 000. Pritom rozdeľujú sa len o veľmi málo nižšie prostriedky. Aj podpora slovenských médií klesla opäť nadštandardne - o vyše milión zo 6 153 000 na 5 063 000 (a táto podpora bývala až devätmiliónová), nehovoriac už o tom, že priškrtené boli aj - ba najmä - projekty, ktoré sa na rozdiel od iných nepotácajú vo vydavateľských problémoch.

Možno si to mnohí neuvedomujú, ale sme na hranici, kde je potrebné zvážiť, aké sú ciele grantovej politiky voči slovenskej menšine v Českej republike. Či umožniť tejto najpočetnejšej minorite rozvoj a budovať touto cestou jeden z dôležitých mostov medzi dvoma národmi, ktoré sú si v Európe najbližšie, alebo či utlmovať a umŕtvovať jej činnosť. Ak to druhé, chceme sa vážne zapojiť do debaty prečo...
Vladimír Skalský

Dva milióny Slovákov vo svete

Podľa Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí predpokladaný počet Slovákov žijúcich v zahraničí je 2 236 730. Vyplýva to z odhadov štatistických úradov, krajanských spolkov, Ministerstva zahraničných vecí SR a zastupiteľských úradov, naposledy sa však sumarizovali v roku 2008. V roku 1991 bol odhadovaný počet Slovákov žijúcich vo svete až 2 660 000. V roku 2005 zaznamenali štatistiky ich pokles na približne dva milióny, ktorý sa do roku 2008 postupne zvýšil o viac ako 200 000 krajanov žijúcich v zahraničí. Najvyšší rozdiel v odhadoch počtu Slovákov žijúcich v zahraničí medzi rokom 1991 a 2008 zaznamenali štatistiky týkajúce sa Veľkej Británie, kde za toto obdobie pribudlo podľa odhadov 89 000 Slovákov. V porovnaní s rokom 1991, keď ich tam žilo približne 1000, dnes v tejto krajine žije 90 000 Slovákov. Na druhom mieste je Česká republika, kde v období 1991-2008 pribudlo 60 000 Slovákov a dnes ich tu žije približne 375 tisíc. V Nemecku pribudlo 40 tisíc Slovákov, dnes sa predpokladá, že tam žije 60 000 Slovákov.

Menší záujem o azyl

Na Slovensku vlani požiadalo o azyl 822 cudzincov, čo je najmenej od roku 1998. Pokles pokračoval už piaty rok po sebe. Azyl dostalo 14 ľudí, teda o osem viac ako v roku 2008. Vyplýva to zo štatistik ministerstva vnútra. Úbytok žiadateľov o azyl úrady odôvodňujú napríklad tým, že migranti smerujú do iných štátov, ako aj vplyvom členstva Slovenska v schengenskom priestore bez hraničných kontrol. „Faktorov môže byť mnoho, ale pokles súvisí aj so zmenou migračných tokov,“ povedala ČTK Natália Hattalová z kancelárie ministra vnútra. V minulom roku požiadalo o azyl najviac občanov, 168 z Pakistanu, 98 Gruzíncov a 72 občanov Ruska. Úspešnými záujemcami boli napríklad traja Iránci či rovnaký počet ľudí z Kuby.

Slovensko minulý rok zamietlo 330 žiadostí o udelenie azylu, v 460 prípadoch konanie zastavilo. Dôvodom zastavenia konania bolo napríklad aj to, že cudzinci opustili územie Slovenska, alebo znovu podali žiadosť bez zmeny osobných podmienok. Ďalším 98

neúspešným žiadateľom o azyl vlani krajina poskytla doplnkovú ochranu. Ide o ľudí, ktorým v ich krajine hrozí vážne bezprávie, ako napríklad trest smrti alebo neľudské zaobchádzanie. Zatiaľ čo azyl sa poskytuje cudzincovi na neurčito, ročnú doplnkovú ochranu možno opakovane predĺžiť. Prvýkrát ju štát začal priznávať v roku 2007, doteraz ju získalo 246 ľudí. Od roku 1993 udelila krajina spolu 557 azylov. Najúspešnejší boli podľa ministerstva uchádzači z Afganistanu, Iraku, Rumunska, bývalej Juhoslávie a Ruska. Štátne občianstvo získalo od vzniku samostatného Slovenska 204 utečencov, pričom vlani to bol iba jeden a rok predtým štyria.

Internáty pre rómske deti

Amnesty International si myslí, že vytváranie internátnych škôl pre rómske deti a snaha „postupne oddeľovať deti od spôsobu života, ktorý momentálne žijú v osadách“, je diskriminačným konaním a je jednoznačným útokom na spôsob života Rómov, reagoval riaditeľ AI Slovensko Branislav Tichý na vyhlásenie

premiéra Fica. Ten pri hodnotení práce podpredsedu vlády Čaploviča vyhlásil, že očakáva pri zriaďovaní internátnych škôl pre rómske deti aj negatívne reakcie zo strany Európskej únie. „Bude to vyžadovať veľa odvahy a nepochybne sa na nás nahrnú všetci z oblasti ľudských práv,“ povedal Fico. Podľa AI Slovensko fakt, že niektoré rómske rodiny žijúce v osadách, ako aj iné rodiny na Slovensku, zažívajú problémy pri podporovaní vzdelávania svojich detí pre chudobu, jazykové bariéry a iné činitele, iba zdôrazňuje nevyhnutnosť pomoci a podpory zo strany vlády pri prekonávaní takýchto bariér. Podľa Fica má Slovensko dve alternatívy: buď ponechať rómsku komunitu v súčasnom stave, čím vznikne ďalšia mnohotisícová vrstva ľudí, ktorá nemá možnosť uplatniť sa v spoločnosti, alebo začať vychovávať mladých ľudí prostredníctvom internátnych škôl. Ako dodal, ide o mimoriadne závažnú tému, ktorou sa ďalšie štyri roky musí zaoberať nová vláda. V budúcnosti očakáva v tejto oblasti oveľa razantnejší prístup ako doteraz.

... Rozum zostáva stát'

Z marcového zápisníka Ďurka Pražiaka

Marec, príchod jari, človek má hneď akosi bližšie k prírode. Mocnejšie cíti, ako v nej všetko súvisí so všetkým. Poznáte to: v Patagónii mávne motýľ krídlom, a v Oklahome sa strhne ničivé tornádo. V austrálskom buši zatúlaná byvolica vyšle smerom k ozónovej diere ďalšiu dávku kloakálnych plynov a v exprese Hungária, na trati Praha - Bratislava, vo vagóne číslo 260, sa cestujúcim definitívne uzavrú dvere toaliet. Dvoh z dvoch. A v susednom vagóne č. 259 taktiež. Veľmi ničivé. Bol som svedkom. V prvý jarný deň. Všetko medzi Prahou a Bratislavou sa prebúdzalo.

Pred jarným dňom však býva ešte Medzinárodný deň žien. A to sa aj v slovenských politikoch prebúdzajú predjarné city a pocity. Húfne opúšťajú poslanecké lavice, ministerské kreslá, zafajčené kuloáry a stranické sekretariáty, aby sa na veselých zhromaždeniach a oslavách z tých maskulinných pocitov vyznali slovenským ženám. Voličkám. Každý na svoj spôsob. Premiér rozdá ženám ruže, ktoré má jeho strana - aká náhoda! - v znaku, minister zdravotníctva pridá zopár masťných vtipov o lekároch prasákoch (sú zaočkovaní proti prasacej chrípke, chachacha) a o sestričkách v nemocnici, ktorých nohy sa končia... no hádajte kde. A minister kultúry dostane na oslave Medzinárodného dňa žien mimoriadne vzácny záchvat úprimnosti: „Aké príjemné je aspoň na chvíľu sa stretnúť s normálnymi ľuďmi. V politike často príležitosť na to nemáme.“ Zlatý.

Ale nevďačne vedia byť, ženy. Predstavitelky ženských organizácií prišli potom pred úrad vlády vykričať premiérovi, že nech si tie ruže

aj sexistické mačkovské reči o ženách nechá, že MDŽ je o celkom inom, že nech sa radšej všetkým ženám pridá na výplatách, ktoré majú oproti mužom menšie. Ešte šťastie, že je MDŽ len raz za rok.

Ale, chvalabohu, vlastenectvu sa na Slovensku začína darit'. Proti novému zákonu o ňom síce prišli s kľúčmi a štrnganím protestovať niektorí nezodpovední študenti so svojimi profesormi, ale šéf najslovenskejšej strany, ktorá s návrhom zákona prišla, ich odbavil z voleja: Fetáci. A bolo. Zákon bude platiť. Len, bohužiaľ, nie od 1. apríla, lebo pán prezident, keď mu ho položili na stôl, sa hlbšie zamyslel a správne usúdil, že na prvého apríla by bol zákon všetkým len na smiech. Takže až od 1. septembra sa bude povinne spievať v školách hymna a plniť ďalšie k tomu náležiacie procedúry. Navyše, ukázalo sa, že prezident dobre urobil, keď ten termín posunul. Lebo, vyšla najavo veľmi čudná vec. Predseda najslovenskejšej zo slovenských strán, ktorý sa platnosti zákona o vlastenectve nemôže dočkať a ktorý nadáva všetkým okolo, ako málo si vážia posvätné štátne symboly, hymnu špeciálne, tak ten predseda - ukázalo sa v rozhovore pre ktorési nemecké noviny - nepozná: a/ text slovenskej hymny, b/ nevie, kto ju zložil.

„Slov táto hymny zložil Janko Král,“ povedal najväčší slovenský národovec a hneď aj zanôtil: „... zobudme sa (sic) bratia, veď sa oni stratia...“ Slováci, ktorí vedia, že hymnu zložil Janko Matúška, si ale hovoria, že je to v každom prípade lepšie, než keby predseda povedal, že hymnu zložil Waldemar Matuška. A tí ešte pozitívnejšie mysliaci Slováci si v duchu zopakujú nádejné: „... veď sa oni stratia“ a venujú sa radšej pozorovaniu radostných jarných úkazov.

Najlepšie sa Darina Laščiaková cíti v kroji. Radšej spieva, ako rozpráva, ale to, čo povie, je tiež precítené. Rada používa zdrobneniny a znie to prirodzene. Perie si kroje a udržiava priateľstvá. Jedna kamarátka jej hocikedy večer zavolá až z Košíc: „Darinka, zaspievaj, je mi smutno.“ A ona spieva do telefónu Hory, hory čierne... Nikdy na nikoho nepovie krivého slova, nemá rada hádky a keď sa niekto rozčúli, radšej sa vzdiali. Z ľudovej piesne, ktorej synonymom sa stala na Slovensku, si navykla na harmóniu a takt.

Viem sa vžiť do piesne

ka sú šikovné, ale spiev ich až tak nestrhol. Možno pravnúčatá Ninka a Adamko budú pokračovať... Dnešné deti krásne tancujú, za mojich čias v Lúčnici sa až tak dôkladne netancovalo. Teraz sa mladí vybrúšili.

👉 Ale ani vaša generácia sa nedá celkom zahabiť.

Ďuso Kubánka, ktorý kedysi šéfoval SLUK-u, nedávno účinkoval na koncerte tohto súboru. Stúpal po schodíkoch a aj sa zaknísal. Pomyslela som si: Ej, veru, ty už nebudeš tancovať. Prišiel na javisko, hovoril o SLUK-u a zrazu začal krepčiť goralské tance. Krásne! A to ťa, reku, nohy nebolia? - povedala som mu a on: Pri tom ma nikdy neboleli! Troška sa aj tak podkušujeme, lebo bez podkušovania by sme nič neurobili...

👉 Koľko máte krojov? Plné skrine?

Nemám veľa krojov, ale mám viacej blúzok, ktoré si obmieňam. Vystupujem iba v goralskom kroji, hoci raz som spievala v myjavskom. Udržiavanie krojov je dosť náročné. Farebné časti musím pri praní odpárat, lebo by popúšťali do bielych častí. Mám kroj z nekřivého materiálu, to je veľmi šikovné. Aj pri kro-

joch uprednostňujem jednoduchosť.

👉 Aká bola vaša prvá platňa?

Na mojej prvej platničke bola nahratá Tichá noc a Mozartova uspávanka. Vyšla v šesťdesiatych rokoch. Niektorí mi aj zazlievali, že som nespievala Tichá noc, svätá noc, lenže Tichá noc, svätá noc by vtedy nebola vyšla.

👉 Často ste vystupovali na rôznych oficiálnych podujatiach. Niektorí ľudia si možno myslia, že ste boli vo výhodnej pozícii aj z ideologických dôvodov...

Nikdy som nebola v strane a vždy som chodila do kostola. Tak som bola vychovaná a toho som sa nevzdala ani za komunistického režimu. Rešpektovala som komunistov, keď niečo dobre urobili, tak som nebola za každú cenu proti. Ale za nič na svete by som si nebola dala vziať to svoje. Mňa mali ľudia radi, ja som mala rada ľudí a taký bol môj svet. V ňom som bola slobodná.

👉 Koľko máte v hlave piesni?

Veľmi veľa, lebo som robila v rozhlasе cyklus Hory, ľudia a pieseň a chodila som piesne zbierať. Odovzdávala som ich Orchestru ľudových nástrojov

a potom ich spracovávali skladatelia Dubovský alebo Stračina. Niektoré som si zas vybrala pre seba.

👉 Ako prebiehal ten zber?

Postupne sa moja práca rozšírila. Vycítila som, že by mi ľudia, od ktorých chcem piesne, radi povedali aj o svojom živote. Vraj, keď nie som zvedavá na ich život, tak by som sa nemala zaujímať ani o ich piesne. Lebo to spolu súvisí. Hovorili mi, kedy ktorú pieseň spievali a kto ju vymyslel, lebo mnohí boli veľkí majstri. Chodili sme za nimi šofér, technik a ja. Moja trasa - to boli hory, horské dedinky a osamotené domy. Niekedy boli tie domčeky len popriľpané k skalám a žil tam jeden človek sám.

👉 Váš otec Matej Gažo bol v Amerike. Pochádzal z liptovskej obce Vavriňovo a v Amerike sa stretol dokonca s Milanom Rastislavom Štefánikom...

Otecko bol v Amerike s liptovskými murármi, hoci potom vystriedal aj iné povolania. Na jednej schôdzi rodákov sa stretol so Štefánikom. Ten už bol dôstojník francúzskej armády a pozýval dobrovoľníkov do légii, aby išli bojovať za novú Československú republiku. Otecko si tam podal ruku so Štefánikom a vstúpil do légii.

👉 A ako sa vaša mama dostala k legionárom?

Legionári mali najprv výcvik vo Francúzsku, a potom postupovali cez nebezpečné bojové pásma až na Slovensko. Tu organizovali život pre novú fázu histórie. Ešte sa vtedy totiž vyučovalo po maďarsky a aj v úradoch a kostoloch sa uprednostňovala maďarčina. Legionári organizovali stretnutia slovenskej mládeže, chodili na predstavenia slovenských ochotníkov a oboznamovali ľudí s novou situáciou. Otecko mal už niekoľko významnaní, bol vyšší dôstojník a nosil peknú belasú uniformu. A ocitol sa aj v rázovitej oravskej obci Podbiel, kde visel plagát, že sa bude hrať ochotnícke predstavenie Strídža spod hája od Ferka Urbánka. Maminka hrala hlavnú úlohu - strídža. A tam sa otekovi veľmi zapáčila. Ale po predstavení mu zmizla, našiel si ju až na pošte v Trstenej, kde pracovala. Aj on si potom urobil poštársky kurz.

👉 Za čo vdáčiť rodičom pokiaľ ide o spev?

Viem sa vžiť do piesne, či ma niekto počúva, či nie. Ja som nikdy trému nemala a ani dnes nemám. Veľmi sa teším spievať. Tak ma nasmerovali rodičia, a to tým, že ma nikdy nekritizovali. Pochválili ma. Trošku mi k tomu povedali: Ešte si mohla to, ešte si mohla tamto, ale celkovo zhodnotili - krásne si spievala. A to je veľmi dôležité. Stojí za to povzbudiť človeka, má to vplyv na celý jeho život.

Helena Dvořáková

👉 Spievate si doma len tak - pri práci?

Rada si spievam. Ale nie pri práci. Ani naši ľudia pri práci nespievali. Pýtala som sa ich: Tetka, a či si pri hrabaní sena zaspievate? - Ojoj, kdeže tam spievať! Spotené, upačené, to nie. - Spievalo sa cez poludnie.

👉 Prečo?

Vtedy všetko stíchlo, chlapi odložili kosy, ľahli si, dali si na tvár klobúky a ženy im pripravovali jedlo. Išli k studničke, naberali vodu a spievali. Cez poludnie vznikali piesne a niektoré to mali aj v názve, napríklad Poludnie, poludnie, veď je ono pravé, kdeže k poludniu je moje srdce drahé? Muži spali, driemkali si, lebo oni ešte ťažšie robili ako ženy. Ženy to mali ľahšie, ale nespievali pri práci. Keď hrabali, zaujúkali si, to hej, ale spievať by nevládali.

👉 Stretávate sa dnes aj s tým, že ľudové piesne a tance sú pre mladých neznáme, nepriťažlivé?

Naopak. Na folklórnych festivaloch stretávam stovky a stovky mladých ľudí. Prekrásne spievajú, tancujú. Z mojich piatich vnúčat tri dievčatká boli v ľudových súboroch. Zuzka vo Vienku, Simonka a Kristínka v súbore Čečinka. Vnúčatá Jožko a Darin-

Darina Laščiaková sa narodila 23. novembra 1931 v Tvrdošine na Orave. Legendárna speváčka slovenskej ľudovej piesne výtudovala hudobnú vedu a národopis na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Potom pracovala ako redaktorka Československého rozhlasu. Pripravovala relácie, ktoré mapovali slovenské ľudové tradície, najmä reláciu Hory, ľudia a pieseň. Spomienky na svoj život, rodinu a prácu v oblasti ľudového umenia opísala v knižke Život s piesňou. Nahrala množstvo platní a vystúpila na množstve koncertov. Spievala v Lúčnici. Bola vydatá za Adama Laščiaaka, má dve deti Jozefa a Máriu.

V utorok 23. marca sa v srdci pražskej Malej Strany, v Koniarni Nostického paláca, sídle českého ministerstva kultúry, uskutočnilo pozoruhodné podujatie. Priateľské európske centrum proti vyhánaniu na čele s bývalým podpredsedom vlády, senátorom, veľvyslancom, ale aj exulantom a redaktorom Rádia Slobodná Európa Egonom T. Lánským usporiadalo spolu s nemeckými partnermi z Kinoclubu Sebnitz - Dolní Poustevna e. V., Slovensko-českým klubom a ČeskoSlovenskou scénou v rámci projektu Priateľsky do spoločnej budúcnosti „slávnostný podvečer s históriou, literatúrou, filmom a hudbou“. V názve sa objavilo aj súslovie „o väčšinách a menšinách“, a také bolo naozaj i zloženie vystupujúcich aj publika..

V Nostici o väčšinách a menšinách

Bola to prioritne česko-nemecká akcia, ktorá mala pražskému publiku priblížiť aktivity Priateľského európskeho centra proti vyhánaniu (Friendly European Centre Against Expulsion - FECAE), epicentrom ktorých je česko-nemecké pohraničie - napokon v Doubsí v Českom Švajčiarsku, nádhornej prírodnej oblasti v okrese

Děčín, je i sídlo organizácie. Pri príprave podujatia sa však do úvah organizátorov stále viac premietalo, že tu v strednej Európe žijeme všetci spolu, premiešane, na rôznych miestach sa striedame v pozícii väčšín a menšín. Nemožno nezohľadniť, že česko-nemecké vzťahy boli v kľúčových chvíľach vlastne aj československo- či

česko-slovensko-nemecké, že v mnohom podobný osud ako Nemcov postretol aj Maďarov, že dejiny tohto kusa sveta možno viac než čo iné zatažujú traumy z toho, čo sa tu stalo Židom a Rómom. „Chceme sa priateľsky pozerat' do spoločnej budúcnosti, čo však znamená aj poznanie minulosti, aktívnu pamäť,“ povedal v úvode

NECHÝBAL ANI EXMINISTER MIROSLAV GRĚR

ZÁSTUPCOVIA RUSKEJ A BULHARSKEJ MENŠINY ALEXEJ KELIN, PETR POPOV A SILVIA KRISTEVA

VIRTUÓZ ALEXANDER SCHONERT

autor týchto riadkov ako moderátor podvečera, usporiadaného s podporou Česko-nemeckého fondu budúcnosti, Ministerstva kultúry České republiky a Metrostavu a.s.

Hoci FECAE už v minulosti vyvíjalo aktivity aj v Prahe, kde sa podieľalo napríklad aj na príprave výstavy o Slovenskom národnom povstaní,

v Rabštejne, Terezíne či Lidiciach, predsa len však bol tento podvečer výrazným predstavením organizácie širšej verejnosti...

V rámci programu vystúpil český historik Jan Křen a samozrejme aj prezident FECAE Egon T. Lánský, vlastník českého, slovenského i švédskeho občianstva, avšak aj spomienok z Terezína

i exilu, vrátane toho v Nemecku. Zazneli rómske a židovské skladby v podaní husľového virtuóza Alexandra Shonerta, rodáka zo Sibíri pre zmenu s českým a ruským pasom. Židovské a rusínske piesne predniesla zasa nezabudnuteľným spôsobom rodáčka z Ukrajiny Kateryna Kolcová-Tlustá. Prezentoval sa projekt Krátka dlhá cesta autora Fedora Gála, v českom kontexte neznámy text Klausa Manna o Edvardovi Benešovi prečítal v novom, v rámci projektu pripravenom preklade Richard Tršťan, spoluorganizátori z Nemecka priniesli zasa film, predstavujúci trochu iný pohľad na oblasť Sebnitz, Dolní Poustevny a okolia...

Ako multikultúrne a pestré to bolo na pódiu, také to bolo i v hľadisku. Vedľa slovenskej konzulky Jozefíny Škorupovej, exministra Miroslava Grégra či najvýznamnejšieho českého ústavného právnika profesora Václava Pavlíčka v ňom sedeli napríklad aj zástupcovia nemeckej, slovenskej, ruskej či bulharskej menšiny - len súčasných či bývalých členov Rady vlády pre národnostné menšiny som napočítal sedem. A tak nemenej zaujímavé, než dvojhodinový program, a materiály, ktoré si všetci účastníci odniesli, boli aj rozhovory a príjemné stretnutia „s pohárom v ruke“, ako bolo uvedené v pozvánke, na aute... Vladimír Skalský

ZA PREDSEDNÍCKYM STOLOM ZĽAVA JAN KRĚN, EGON T. LÁNSKÝ, VLADIMÍR SKALSKÝ A RAINER BÖHME

KATERYNA KOLCOVÁ-TLUSTÁ DOKÁZALA PODUJATIE AJ ODLAĤIŤ

TEXT KLAUSA MANNA ČÍTAL RICHARD TRŠŤAN

Mladá Žilinčanka sa v legendárnom internetovom vyhľadávači vypracovala na technologickú líderku. Život úspešnej Slovenky Petry Popluhárovej pripomína americký sen. Len pred pár rokmi ani nespívala o tom, že by niekedy mohla žiť v Spojených štátoch a získať tu prácu, po ktorej túžia milióny mladých ľudí na celom svete. Jej sen sa splnil 9 884 kilometrov od rodnej Žiliny. Petra Popluhárová dnes žije v legendárnom digitálnom mestečku Silicon Valley v Kalifornii, kde zastáva funkciu technologickej líderky internetového gigantu Google.

Slovenka, ktorá kraluje svetu

Za najväčšiu devízu, s ktorou do Spojených štátov prišla, určite považuje dávku správnej dravosti a sebavedomia. „Nikdy si nekladím servítky pred ústa, často bývam politicky nekorektná, viem to o sebe, ale so svojou povahou som spokojná.“

Práve jej tvrdohlavosť a vytrvalá snaha ju dovedli na miesto, kde pôsobí dnes, a ktoré jej väčšina informatikov závidí. Mnohí jej americkí spolužiaci privítali, že vyučujúcim neustále kladla otázky. Na Slovensku to však bolo úplne naopak. „Na univerzite v Žiline to mnohí vnímali negatívne a mysleli si, že som hlúpa, keď sa tak pýtam. V bývalom Československu vidím stále určitý komunistický trend, kde sa na dravosť ľudia dívajú ako na niečo zlé. Ľudia si veľmi často závidia a úspech iných si spájajú s podvodmi alebo protekciou.“ Úspešná „googláčka“ má so závisťou aj vlastné skúsenosti, no teraz sa nad nimi len pousmeje. Našli sa dobráci, ktorí tvrdili, že sa na takú významnú pozíciu mohla dostať len cez postel’.

Prvýkrát sa začala pohrávať s otázkou, že by skúsila šťastie za Atlantikom, na vysokej škole v Žiline. „Spojené štáty som brala ako krajinu, ktorá bola pre mňa veľmi lákavá. Žiť som tam však neplánovala. Ako väčšina Slovákov som ani len nerozmyšľala nad životom mimo Žiliny. Život je však nepredvídateľný.“ S tým, že na druhej strane oceánu zostane, sa zmierila až počas štúdia na univerzite v Santa Clare.

Smer Google

Po ukončení vysokoškolského štúdia nastúpila ambiciózná Slovenka do menšej počítačovej firmy. V nej pôsobila viac než rok a nadobudla tu dôležité skúsenosti, ktoré sa jej zišli v budúcej kariére. Odtiaľ si to

namierila priamo do slávneho Googlu. Hneď na pohovoroch však okúsila, že jednoduché to mať nebude. Musela prejsť šiestimi technickými pohovormi, na ktorých odpovedala na ťažké otázky týkajúce sa programovania. Musela tiež riešiť mnoho zložitých algoritmov a hlavolamov. Petra to však úspešne zvládla a dostala vysnívanú prácu. „Tá ma naplní a hlavne neustále trénuje môj mozog.“

Udržať si prácu na svetovej špičke IT sektora si vyžadovalo mnoho úsilia a tvrdej driny. Petra však pripúšťa, že pri nej v niektorých okamihoch stála aj šťastena. Bola pri nej už od začiatku, keď si ju vybrali zo stoviek uchádzačov, a neopúšťa ju ani dnes pri dôležitých rozhodnutiach.

Diskriminácia? Ani náhodou

V Amerike sa k nej všetci správajú ako ku každému inému obyvateľovi, čo si Petra nesmierne pochvaľuje. V obchode či u kaderníka na jej pôvod nikto nehľadá. „Môj imigračný status zaujíma len imigračných pracovníkov, nie poskytovateľov služieb.“ Podľa nej sa v Spojených štátoch nemôže stať, že cudzincom za nejakú službu účtujú viac ako domácemu obyvateľstvu. „Na Slovensku som sa však v minulosti s takými prípadmi stretla.“

Martina Lidinská

Vlasy

Petra Měchurová, nielen doma, ale aj vo svete uznávaná česká kadernička, držiteľka prestížnej medzinárodnej ceny „Grand Trophy AIPP 2009“, spolu so Zuzanou Vilímovskou, šéfredaktorkou časopisu Beauty Salon, pripravili v spolupráci s nakladateľstvom Grada prvú českú dizajnovú knihu o vlasoch s príznačným názvom Vlasy. Táto kniha sprevádza laikov i profesionálov, či budúcich kaderníkov svetom vlasov od ich zrodu a vlastností, cez rozmanité strihy, farby a styling, až po špeciálne príležitosti, ktoré s nami naše vlasy prežívajú.

Spolupráca Petry Měchurovej, ktorá je držiteľkou niekoľkých trofejí z prestížnej súťaže Czech&Slovak Hairdressing Awards, v ktorej dosiahla najvyšší titul „Kaderník roka“, a Zuzany Vilímovskej zaručuje nielen zaujímavé čítanie, ale aj krásny dizajn a veľké množstvo fotografického materiálu. Na knihe sa podieľali i fotografovia zo Slovenska - Matúš Tóth, Mgr. Art Martin Tiso a Martin Klimo.

Kmotrami sa stali Karel Gott a Liběna Rochová, obaja sú i zákazníkmi Salónu Petry Měchurovej. „K Petre chodím do salónu už niekoľko rokov a rád. Nerobí len kadernícke remeslo, ale je to umelecká práca. Účes nechávam na ňu, len hovorím, aby ma ľudia poznali,“ dodal s úsmevom Karel Gott a zaželel knihe veľa úspechov.

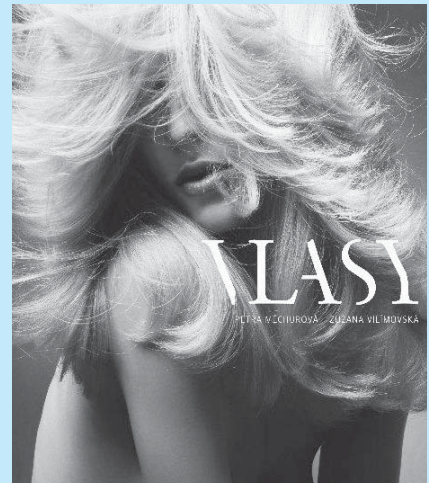
Autorky o knihe:

Petra Měchurová: „Kniha vznikala priebežne. V tom

období som sa venovala nielen práci v salóne, ale aj zahraničným kaderníckym cestám, rôznym vystúpeniam, seminárom, pripravovala som kolekciu účesov, česala na prehladkach. Všetky tieto skúsenosti sa premietli do textu a obrazovej časti. Som rada, že sa podarilo knihu doviest' do finálnej podoby a čitateľov poteší.

Zuzana Vilímovská: „Naša kniha presne odráža štýl Petry Měchurovej a jej salónu. Nejde len o samotné vlasy, ale o celý účes ako dizajnovú záležitosť, nevyhnutný doplnok, ktorým doladíte svoju osobnosť. Rovnako dizajnovou záležitosťou je aj táto kniha. Spája znalosti a skúsenosti s vlasmi, ktoré Petra za svoju kariéru nzbierala, a plejádu účesov, známych z jej kolekcii či prestížnych kaderníckych súťaží.“

(ek)

Mýtický študentský festival

Slobodné študentské divadlo v Brne oslavuje už dvadsaťte výročie svojej existencie na brnianskych experimentálnych scénach. Medzi jeho všeobecne známe súbory patrí Husa na provázku, HADivadlo a Divadlo Bolka Polívku, ktoré si statočne vybojovali umelecké uznanie nielen u nás, ale i za hranicami. Preto dnes stoja na čele prehliadky Mýtického festivalu Encounter, ktorý od 8. do 10. apríla, pod patronátom Českej komisie pre UNESCO, pripravila Janáčkova akadémia múzických umení v Brne. Mladí divadelní a výtvarní adepti z pätnástich krajín Európy, Turecka a Kolumbie privezú do Brna spolu s učiteľmi a profesionálnymi spolupracovníkmi ukážky svojej práce a nových foriem umeleckej výchovy, s ktorými sa budeme môcť zoznámiť v piatich brnianskych divadlách. Víťazov ocení odborná porota soškou Marta.

(jv)

Hudba pre šachovú partiu

Moravská metropola Brno platí od čias Janáčkových a jeho kompozičných súčasníkov za šťastné miesto, kde odjakživa nachádzali porozumenie nevedsednej hudobnej prúdy a ich predstavitelia. Preto sem v uplynulých dňoch prvýkrát zavítal i najstarší amatérsky symfonický orchester skladateľa Akira Mukuleho z Japonska, aby predstavil náročnú symfonickú

tvorbu Richarda Wagnera a Gustáva Mahlera, zvlášť z opernej oblasti. Zhodou okolností sa tu práve stretol s päťdňovým medzinárodným festivalom, ktorý usporiadalo koncertné ústredie ARS - Koncert v spolupráci s predstaviteľmi odborných kruhov z vysokých škôl a z praxe. Šlo o sériu koncertov v klubových, priestorovo variabilných a divadelných zariadeniach, čo umožňuje vnímanie hudby v klasickej, modernej alebo postmodernej podobe.

Širokú škálu rôznych tvorivých prístupov ponúka poslucháčom postmoderná, virtuálna a šamanská tvorba spolu s klasikou pod spoločným názvom Musiciens monements musicaux. Ako raritu tu praktické ukážky uvádzal známy Stredoeurópsky súbor brnianskych bicích nástrojov DAMA DAMA na čele s vedúcim Danom Dlouhým a sólistami. Spolu s nástrojmi podobnými detským hračkám zaznela i skladba priamo interpretovaná a zložená pre aktuálnu šachovú partiu majstrov tejto technickej oblasti, ktorá sa už v praxi uplatňuje napríklad pri súčasnom podaní Straussovej klasickej operety Netopier, ktorú práve naštudovalo Národné divadlo v Brne.

Jiří Vitula

Veľkonočný festival

Keď sa priblíži jarný čas, moravská metropola sa chystá na jednu z najväčších duchovných slávností roku - Veľkonočný festival duchovnej hudby (28. března.-11. dubna.). Tieto tradičné stretnutia vynikajúci súlovstov z domova i zahraničia si v priebehu devätnástich rokov vybudovali závideniahodnú

tradíciu, ktorá zoznamuje návštevníkov z domova i z cudziny s perlami našich i zahraničných skladateľov, so súbormi a výbornými interpretmi starej a súčasnej hudobnej kultúry. Programy festivalu systematicky vyberajú do svojich prehliadok nielen diela zodpovedajúce veľkonočnému obradu a jeho hudobnému ladeniu, ale tiež miesta ich charakteristickej interpretácie.

Znamenity chrámový interié, predovšetkým pri úvodných koncertoch, ponúkne brnianska svätopeterská katedrála, kde zaznie úvodné Dvořákov oratórium Stabat mater, erbovná skladba festivalu v podaní pražského symfonického orchestra FOK s dirigentom P. Altrichterom, brnianskymi sólistami M. Fajtovou a bratislavskými hosťami M. Lehotským a P. Mikulášom. Zborovú zložku pripravil P. Fiala. V rovnakom historickom areáli zaspieva Pražský filharmonický zbor, vedený dirigentmi L. Svárovským a L. Vasílkom, ľubezné, málo hrané Rossiniho zborové dielo Omša slávy. Brnianskemu sedemdesiatnikovi, Richardovi Novákovi, prischla v metropolitnej katedrále vzácna prezentácia kompletných Dvořákových Biblických piesní so sprievodom Filharmónie Brno. Barokový chrám U minoritov zažije štýlové barokové zbory, Vivaldiho, Handla a Corellioho a súbor diel renesančnej polyfónie. Ani súčasná tvorba nepríde skrátka. Z diel Ebena, Hurníka, Máchu, Balinga a Uherka ich pre evanjelický bratský chrám Komenského v Brne naštuduje anjelský detský zbor Severáček z Liberca pod vedením dirigenta Lukáša Trykara.

Jiří Vitula

Domáci zahraniční politika ve volební kampani

Egon T. Lánský

Přiznám se, že i na mne zapůsobily depresivně prostránkové palcové titulky, citující rakouského prezidenta Heinze Fischera, jenž se pustil do nápravy „těžkého bezpráví“, způsobeného tzv. sudetským Němcům prostřednictvím českých ústavních zákonů,

jež jsou za naši západní a v tomto případě i jižní hranici rostoucím počtem politiků vytrvale nazývány „benešovými dekrety“. Když jsem ten první nápor poněkud vydýchal, ulehčilo mi částečně vědomí, že se na titulní stranu dostala konec-konců důležitější informace, než nekonečné plkání českých (a slovenských) politiků, kydajících na sebe navzájem hnůj, anebo informace o vulgaritách části mládeže a tzv. celebrit, včetně těch, co uprostřed hospodářské krize utrácejí nejspíš pochybně získané peníze například fyzickým i morálním zaneřádováním Vysokých Tater koňskými hrátkami na Štrbském plese. S výroky rakouského prezidenta, v rámci jeho „urputného“ boje o znovuzvolení proti paní Rosenkranzové z pravicové nacionalistické strany, jež má na vítězství pramalou šanci, se člověk může aspoň pustit do polemiky, což tímto činím.

Můj první argument je, že svými výroky rakouský prezident sotva odláká nějaké hlasy z hrstky voličů paní Růžovencové (Rosenkranzové) a to by měl jako zkušený politik dobře vědět sám. Ostatně, ty její hlasy ke svému zvolení sotva potřebuje, což snad také sám ví. Dnes už zná výsledek voleb každý, koho to zajímalo.

Život mne naučil, že sousedství ne vždy nutně k dobrému přátelství přispívá. Tím spíš to platí o sousedech, s nimiž jsme dlouhodobě vždy nejlepší vztahy neměli, i když dnes třeba velmi dobré vztahy máme. Ale i v rámci dnešních dobrých vztahů jsme se poučili, že naši západní i jižní sousedé ve svém domácím politickém boji - obzvláště v tom předvolebním - rádi zahraničně-politické argumenty používají. V Německu jsou bývalí čeští Němci a jejich potomci několikasettisícovou skupinou voličů a získat jejich většinu, či dokonce všechny na svou stranu, může volby rozhodnout, obzvláště v Bavorsku, či v Bádensku-Württembersku, kde jich většina žije. To ve volebním boji využívali kancléři Kohl i Schröder. Za komunista u nás se tato karta ovšem nehrála.

V Rakousku žije českých Němců podstatně méně, takže dosud nestálo za to na tuto strunu ve volebním boji hrát. Místo toho je od sedmdesátých let minulého století užitečným nástrojem předvolební zahra-

niční politiky jakási protijaderná pseudoekologie. Kořeny má v jaderné elektrárně, postavená poblíž hranice s Československem i Maďarskem.

Po „katastrofě“ jaderné elektrárny ve státě Tennessee v USA na ostrově „Three mile“ se Rakušané rozhodli svou první jadernou elektrárnu vůbec neuvést do provozu. To bylo v sedmdesátých letech dvacátého století. Rakouští zelení tenkrát začali svou nejadernou neelektrárnu čím dál úspěšněji používat v politickém boji a jak jejich úspěchy s touto pomocí rostly, převzaly stejné metody postupně i ostatní strany. No a protože problém už není předmětem názorových rozdílů mezi stranami v Rakousku, stal se účinným nástrojem předvolební zahraniční politiky. Která strana dost silně neútočí na jádro u sousedů, ztrácí body. Sousedy ale asi nejsou Švýcaři, ani Němci - jejich jaderná zařízení jsou sice blízka, ale zřejmě neškodná. V rámci důsledné protijaderné politiky si ale, nejen v Rakousku, sotvakdo všimnul, že na Three Mile Island vlastně v podstatě k žádné ekologické ani lidské katastrofě nedošlo, naopak událost spíš potvrdila účinnost bezpečnostního systému. To je ovšem i problém Američanů - ze šoku se pomalu vzpamatovávají teprve v posledních letech, hlavně, aby setřáslí rostoucí energetickou závislost na zahraničí.

Dostávám se k polemice s některými tvrzeními Heinze Fischera.

Nemá smysl pít se o to, co snad je a co není těžkým bezprávím - konec konců v porovnání s čím? Ale tvrdit, že toto „těžké bezpráví“ nebylo legalizováno jinými evropskými státy, je mírně řečeno nepravdivé. Kromě Postupimské dohody, v níž je to černé na bílém formulováno, si dovolím připomenout, že se o této otázce pozitivně jednalo už i v Teheránu v roce 1943 a později i na Jaltě. Co dle jeho názoru je a co není legalizace by měl nedvojznačně vysvětlit rakouský prezident, jenž termín použil.

Že by vyjednání výjimky o neplatnosti evropské charty lidských práv pro ČR nemělo ve skutečnosti na tzv. benešovy dekrety žádný vliv, jak Heinz Fischer tvrdí, je něco, co by měl kdokoli tento argument používá také neoddiskutovatelně prokázat. Já si dovolím poukázat, že charta lidských práv Rady Evropy je co do obrany práv jedince mnohem silnější než ta takzvaná evropská, ale pochybnosti v této otázce nepřipouští. Jako velvyslanec Československa při Radě Evropy jsem v roce 1992 za nás mimo jiné právě tuto chartu podepisoval, ten podpis je pro Česko i Slovensko stále závazný.

Pozdrav hlavy rakouského státu sudetoněmeckému landsmanschaftu je cosi dost neobvyklé, ač se pan prezident tváří jako by to byla tradice. Ostatně i mluvčí konkurenční lidové strany ÖVP k problematice „vyhnanců“, Kapeller, to potvrzuje, když vítá stanovisko prezidenta jako „změnu paradigmatu

rakouské sociální demokracie“. Souhlasí, jde o změnu paradigmatu, ale vítat není co. S Heinzem Fischerem jsem si kdysi potykal, když jsem ho v letech 1996 a 98 přizval na pomoc sociální demokracii v naší volební kampani. Byli jsme spolu v několika městech, například ve Vsetíně pánů Čunka a Topolánka. Tenkrát Heinz Fischer, předseda rakouského parlamentu, pozdravy landsmanschaftu neposílal a určitě by nic podobného neřekl.

Pár slov o tom, proč se domnívám, že jsem oprávněn se k této problematice vyjádřit:

Jsem sice český občan, ale nikoli Čech. Jako slovenský Žid jsem byl v životě několikanásobně vyhnán: Z rodného Slovenska fašisty a nacisty, z rodného Československa komunisty a Sověty, z Československa podruhé vlastními politickými spojenci, jimž jsem pomáhal k moci, ale oni pak Československo zlikvidovali. Nebrečím, pokouším se být užitečný v obou nástupnických státech.

Ale už v exilu, ve Švédsku, jsem se setkal s Karlem Kernem, bývalým horníkem z Krupky a jedním ze zakladatelů německé sociálně demokratické mládeže v Československu. Rychle jsme se spřátelili a stal jsem se takřka členem jeho rodiny. Podotýkám, že německá sociální demokracie byla v předválečném Československu členem všech vládních koalicí až do roku 1935; po Mnichovském diktátu byli její členové - pokud ze zabraných území neutekli - mezi prvními oběťmi henleinovců.

Skupina Karla Kerna - Seliger Gemeinde - nebyli ovšem jediní s ČR loajální čeští Němci v exilu. Pravdou je, že se Kernova Seligerova společnost za války v exilu s Benešem rozešla - její vůdce Wenzel Jaksch totiž odmítal připojit se k oficiálním exilovým strukturám. Po válce se přidali k Landsmanschaftu. Byli ale i jiní němečtí sociální demokraté z Česka, tací, co se k Landsmanschaftu nepřidali. Sdružení bývalých německých sociálních demokratů z ČSR vedl dřívější mostecký poslanec Rudolf Zischka, Johan Wolfgang Brügel byl nezávislý historik v Londýně a mezinárodně uznávaný expert na česko-sudetské vztahy.

Seligerova společnost je dnes jediná německá sociálně demokratická skupina původem z Československa. Osobně jsem, jako místopředseda české vlády, byl jediným českým politikem, jenž přijal pozvání na jejich sjezd a poděkoval jim za antinacistický boj během druhé světové války i za loajalitu k meziválečnému Československu.

Byly nepochybně mezi českými Němci rozdíly, ani jedna ze sociálně demokratických skupin, či jednotlivci se, jako členové sociální demokracie, ale proti Československu za války, ani před ní nepostavili. Poučil jsem se o tom také od Dr. Evy Hahnové, historičky, jež pracovala v Mnichově, v Collegiu Carolinu, a nyní spolu s manželem prof. Hahnem se zabývá česko-německou problematikou na univerzitě v německém Oldenburgu.

Od mého obľíbeného spisovateľa a novinára, rakousko-českého žida, Friedricha Torberga, mimochodom človeka, jenž bol loajálny jak s rakouským cisárstvom tak s meziválečným Československom, človeka, jenž mimo jiné maturoval v Prahe, mluvil česky a pracoval i pro slavný nemeckojazyčný denník Prager Tagblatt, jsem se také poučil, že v Česku žili aspoň tři druhy Němců, kteří se navzájem prakticky vůbec nemíchali: tzv. sudetští Němci žili v Praze „za vodou“, na Malé straně německy mluvící židé se scházeli hlavně Na Příkopě a Ferdinandově (nyní Národní) třídě a v okolí. Taky žili v ČSR Němci, kteří se narodili v německých rodinách, nebyli židy ani židy, ale stykům s nimi se nebránili. Tuto - nemalou - skupinu nějaké národovectví vůbec nezajímalo.

O Československém prezidentu Dr. Edvardu Benešovi, člověku, jenž jako politik v meziválečné Evropě vynikal výjimečnými schopnostmi a znalostí především zahraničněpolitické problematiky, se dnes ostře, ba nenávisťně vyjadřují nejen mnozí bývalí československí Němci. Vzpomínám si, například, že jistá paní Dědinová, jež si chodila do naší redakce ve Svobodné Evropě přivydělávat, to učinila ve své vzpomínkové knize na předválečnou ČSR, kdy, jako já, byla ještě dítě.

Beneš samozřejmě měl i slabší chvíle, jako ostatně každý normální člověk. V roce 1937, v těžkých předválečných chvílích, kdy on sám a Československo, spolu s Rakouskem, byli hlavním terčem Hitlerových útoků, při jedné příležitosti mimo jiné například řekl „... radši Hitler než Habsburg...“ Jsem přesvědčen, že tohoto výroku nejednou litoval. Jisté je, že v oněch letech otevřel Československo tisícům uprchlíků z nacistické dvanáctileté říše, mezi nimi velkým osobnostem - výkvětu německé kultury. K nim patřil i tehdejší nejspoktovanější německý spisovatel, nositel Nobelovy ceny Thomas Mann s celou svou rozvětvenou rodinou, jimž onen zlý Beneš, jenž údajně Němce tak nenáviděl, nabídl nejen azyl, ale také československé občanství. Klaus Mann, také spisovatel, za to Benešovi i písemně poděkoval; po válce Prahu znova navštívil, Beneš ho pozval na hrad a Mann toto setkání popsal v tisku.

Mannově ani mnozí jiní uprchlíci z Hitlerova Německa, nebyli židé, Židé ani komunisté. Byli to čestní Němci, kteří v nejisté době našli v ČSR dočasnou záchranu.

Shrnul jsem zde pár základních informací o problematice českých Němců. O něco víc než v tomto textu se lze dočíst v knize „Incident s politikou“, již jsem před pár lety napsal. Vyrovnat se oboustranně s tímto, jistě nelehkým břemenem, které si spolu neseme z minulosti, určitě nebude lehké. Teoreticky si lze představit zrušení ústavních zákonů jak České tak i Slovenské republiky, například výměnou za prohlášení Mnichovské dohody neplatnou od samého počátku na německé straně. To je německý ústavně-právní problém. Důsledky by ovšem byly takové, že si to v současné situaci lze sotva představit. Osobně se vyrovnávám tím, že jsem spolu s přáteli založil občanské sdružení „Přátelské evropské centrum proti vyhánění“, jež se snaží pomáhat spíš staré rány hojit, než je zjítřovat.

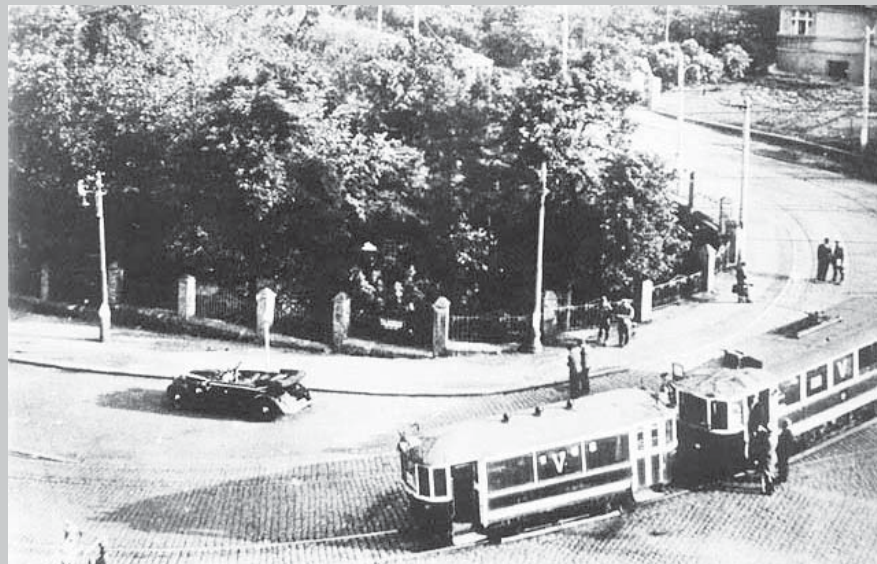
Učiteľ francúzštiny sa počas pobytu na Slovensku bližšie zoznámil s atentátom na Reinharda Heydricha. Napísal o tom román, za ktorý dostal malú Goucourtovu cenu.

Atentát na Heydricha

Atentát na Heydricha bol jediným úspešným činom na vysoko postaveného nacistu počas celej vojny. Vzniklo o tom niekoľko kníh aj filmov, téma zostáva príťažlivou aj po takmer sedemdesiatich rokoch. V českom filme Protektor jedna postava na úteku od milenky ukradne bicykel práve v čase, keď v rozhlase znie správa o atentáte na zastupujúceho ríšskeho protektora Heydricha. Jeden z páchatelov

sa volá Heydrich). Heydrich mal niekoľko ďalších výstižných prezývok ako „pražský mäsiar“, „kat“ či „blondaté zviera“. Bol šéfom gestapa, hlavným plánovačom vyhladenia Židov, šéfom tajnej služby a protektorom Čiech a Moravy.

Román ho sleduje od mladosti a nezabúda ani na dohady o tom, či náhodou nemal židovské korene. „Neviem, prečo Bruno Heydrich, Reinhardov otec,

ušiel z miesta činu na bicykli... Zatiaľ čo film hovorí o ríšskom protektorovi len nepriamo, v krátkom čase po sebe vyšli dva romány od Čechoameričana Marka Slouka a Francúza Laurenta Bineta, v ktorých zohráva Heydrich oveľa dôležitejšiu úlohu.

Debutujúci učiteľ

Tridsaťsedemročný Binet sa s vojnovým udalostami v protektoráte bližšie zoznámil až na Slovensku, keď vyučoval francúzštinu dôstojníkom na vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši. V postave Jozefa Gabčíka bolo na atentáte zastúpené aj Slovensko a mladého Francúza s kladným vzťahom k literatúre to priviedlo napísať svoj prvý román.

Má nezvyčajný názov, vyše štyristo strán a získal zaň Goucourtovu cenu za debut. Hlavná cena sa udeľuje až na jeseň. V priebehu roka okrem toho oceňujú aj románových debutantov, autorov noviel, poézie a životopisných kníh. Odmena spojená s touto cenou je skôr symbolická, jej renomé však výrazne pomáha marketingu kníh.

Binetov román má názov „HHHh“, čo bola Heydrichova prezývka medzi členmi SS. Je to skratka slov Himmlers Hirn heisst Heydrich (Himmlerov mozog

bol antisemitom. Naopak viem, že ho považovali za vtipkára... Napokon, hovorilo sa, že jeho vtipy sú také smiešne, že nemôže byť Židom.“

Autor si nie je istý, či je román tou najlepšou formou, ako opísať Heydricha a akciu Antropoid riadenú z Londýna, a tak začína ospravedlňovať, že si dovolil zjednodušiť reálne postavy na románových hrdinov. Zároveň sa priznáva k fascinácii atentátom.

Protektorátna láska

To zrejme platí aj o inom autorovi. Rozprávač románu Marka Slouka s názvom Viditeľný svet, ktorý pred dvoma rokmi vyšiel aj v češtine, je synom českých emigrantov v Amerike. Pátra po milostnej epizóde svojej matky počas vojnového protektorátu. Príbeh sa točí okolo atentátu na Heydricha, aj keď v ňom je výrazný práve milostný motív. Slouka predpokladá, že čitateľ dobre pozná realitu, jeho román s tromi dejovými líniami podľa kritikov trpí nevyváženosťou. Matka podvážda rozprávačovho otca s mužom, ktorý je zapojený do jednej z najrizikovejších akcií protifašistického odporu, ale nikto neprejavuje skutočné emócie.

Ján Gregor

Lasica a Satinského dal dokopy Hviezdoslav. Osudné sa im totiž stalo stretnutie na známej recitačnej súťaži Hviezdoslavov Kubín, a tiež cesta späť, keď, podľa svedkov, zabávali cestujúcu verejnosť. Toto stretnutie možno nazvať osudovým. Nielen pre dvojicu L + S, ktorá vznikla, ale aj pre nespočetné množstvo jej priaznivcov, ktorí vyrastali i starli s jej nenapodobiteľným humorom a ktorí poznali pasáže a repliky z ich textov naspamäť.

Bakuľou proti všehomíru

Milan Lasica a Július Satinský tvorili svoje dialógy prakticky stále - počas prechádzok pri Dunaji, alebo aj v období, keď Lasica dočasne býval u Satinských v podnájme. Od roku 1959 pravidelne vystupovali pod strechou Tatra revue na tradičných nedeľných dopoludniach. Veľmi skoro si však ich talent všimol aj film a televízia.

Zo štatistov sólisti

„Najstarší záznam tejto dvojice pochádza zo Silvestra 1962. Bol to kabaretný program televízie, v ktorom vystupoval umelecký súbor

Krátke, ale krásne Korzo

Pod strechou s oficiálnym názvom Divadelné štúdio vtedy pôsobili tri súbory - dvojica L+S, Mladá činohra s vychádzajúcimi hereckými hviezdami, ako boli Marián Labuda, Stano Dančiak, Pavol Mikulík, Maco Debnár či Martin Huba. Tretím súborom bola skupina Prúdy s Mariánom Vargom a Pavlom Hammelom. V priestoroch divadla mávali riadne hlučné skúšky, hrávali však aj na predstaveniach. Lasica to komentoval slovami, že sú to dobrí chlapci,

Z tohto obdobia sa v televíznom archíve zachovala inscenácia Husáři.

Opäť za dverami

Návrat dvojice na obrazovky sa opäť odohral na Silvestra, konkrétne v roku 1977 v prvom populárnom silvestrovskom programe, ktorý uvádzal Vladimír Menšík. „Krátko nato dostali Lasica a Satinský možnosť pripravovať vlastné programy s názvom Ktosi je za dverami,“ hovorí M. Antonič z televízneho archívu. „V rokoch 1978 až 1981 vzniklo desať relácií, ktoré sa potom reprízovali aj v rôznych zostrihoch a obmenách.“ Popri brilantných dialógoch a nezabudnuteľných scénkach sa za dverami vystriedalo množstvo atraktívnych hostí - František Dibarbora, Gabo Zelenay, Milan Kňažko či Miroslav Horníček.

Pri nakrúcaní tohto programu sa začala pravidelná spolupráca L+S a Jara Filipa, výsledkom ktorej je množstvo zľudovených pesničiek od trpkých pravdivých či ironických balád (Vyletel vták, Do batôžka si nalož, Bolo nás jedenásť) cez folklórne ponášky (Všetci v našej obci pijú, Keď som šiel do lesa na drevo) až po rozsmarmé hity (Spomínam na

vtedajšej Tatra revue. Volal sa Skok sem, skok tam,“ spomína Milan Antonič, vedúci Informačného a dokumentačného strediska Archívu Slovenskej televízie. „Účinkovali aj v ďalších silvestrovských reláciách, napríklad v programe Svet sa točí na kolotoči z roku 1965 alebo Silvester na Dunaji z roku 1966, kde vystupovali vtedajšie spevácke hviezdy - Marta Kubišová, Helena Vondráčková, Václav Neckář či Waldemar Matuška. Lasica so Satinským sa postupne prepracovali medzi lídrov zábavných relácií. Začali sa tiež objavovať vo filmoch, napríklad v krásnej televíznej snímke Gigliho ária režiséra Jána Roháča.“

Nie každý vie, že v týchto rokoch Lasica a Satinský pôsobili ako dramaturgovia STV. Časom sa ich domovom stalo legendárne Divadlo na korze na bratislavskom Námestí 4. apríla (dnes Hlavnom námestí).

výborní muzikanti, len zhoršujú bezpečnosť na javisku, pretože sú na ňom natáhané káble...

V Divadle na korze sa zrodili Večery pre dvoch, neskôr program Soiré, a v tomto čase vznikli aj pamätne televízne relácie Bumerang. Idyla však netrvala dlho. Po vpáde sovietskych tankov bolo otázkou času, kedy sa normalizácia doplázi aj na dosky, ktoré znamenajú svet. Dvojici L+S naklonený Kornel Földvári dostal vo februári 1970 - presne na svoje 38. narodeniny - dekrét, že prestáva byť riaditeľom divadla. Jeho nástupca po pár mesiacoch dvojicu komikov prepustil, neskôr celé Divadlo na korze zaniklo.

Lasica a Satinský našli na dva roky angažmán v neďalekom Brne, potom sa vrátili do spevohry Novej scény aj vďaka pomoci Ivana Krajčíčka. Smutné obdobie Lasica komentoval slovami, že horšie by bolo vari už len skončiť v baletе.

Paríž, V jedálnom vozni). Slovné hračky typu „Jano vezie police (Jano is policeman)“ nemajú v slovenskom humore obdoby.

V roku 1982 sa L+S vracajú do priestorov, kde kedysi začínali - do bratislavského Štúdia S, v ktorom vzniklo viacero osobitých predstavení, predovšetkým Deň radosti a Náš priateľ René.

Lasica a Satinský boli natoľko noblesní, že nikdy verejne neriešili svoje vlastné osobné peripetie, akokoľvek boli zložité. Ich humor išiel vždy po princípe, po podstate vyjadrenej známou vetou (požičanou z Divadla Járy Cimrmana) - že keď je človek na niečo krátky, má si z toho aspoň robiť „srandu“. Protest proti osudu i zmierenie s ním dvojica L+S dokonale vystihla v replike: „Čo zmôžeš bakuľou proti všehomíru?!“

Tak ešte jeden Martell, madam Slováková!

(kam)

Roky driny, potu, odriekania. Všetko podriadené jedinému cieľu, jedinému snu: olympijskej medaile. Pred spánkom si to možno šepká každý vrcholový športovec: Aspoň raz ju držať v rukách! Aspoň sa tomu priblížiť... Znie to neuveriteľne, ale na tohtoročnej olympiáde sa tento sen splnil d'alšej Slovenke. Šlo to hladko. A nebola ani v reprezentácii.

Olympijské medaily v rukách Slovenky

Aké to asi musí byť v zákulisí obrovského športového podujatia, na ktoré je celý svet ochotný čakať niekoľko rokov? Málokomu sa tam podarí nazrieť, no aj obyčajný smrteľník tú šancu dostane, ak ju chytiť za pačesy. Ľubica Pariláková mala vždy plné vrecká odvahy. Neváhala do nich siahnúť ani vtedy, keď sa blížila olympiáda. Naozaj za nás držala v rukách zlato, striebro aj bronz. Stala sa jednou z tých krásnych žien, ktoré držia pri vyhlasovaní výsledkov medaily a ako prvé sa pozerajú do očí víťazom. Bola jedinou Slovenkou, ktorej sa to podarilo. Ako správnej žene jej na to stačilo málo: správna dávka márnomyseľnosti. Na Facebooku si všimla, že jej kanadská kamoška oznamuje svetu: „Chystám sa na kasting na olympiádu.“ Ľuba si pomyslela: „Just, keď ona môže, aj ja môžem!“ A práve vo chvíli, keď tam už naozaj stála, jej došlo, že aj ona sa cíti ako víťazka. Z príbehu o zákulisí olympijských hier sa razom stal príbeh dievčaťa, ktoré snívalo svoj sen o dosiahnutí najvyššej méty - upokojení svojej nekludnej duše.

Vôbec si nevychýčala, že sa zvezie na ťažko vydobytej informácii od kamarátky, ktorá sa na kasting už niekoľko dní tvrdo pripravovala. Ved' ako inak by sa dostala do zákulisia najväčšieho športového podujatia v meste, ktoré sa pred siedmimi rokmi stalo jej domovom? Bolo za 5 minút 12, keď naplno pocítila, že si to nesmie nechať ujsť. Že chce, aby o nej všetci vedeli, že chce, aby vedeli, že je zo Slovenska, že chce, aby bola v centre diania. Ale ako sa tam môže dostať dievča zo Slovenska, čo ako krásne, úspešné a ambiciózne? Už len to, že sa sem presťahovala, jej teraz pripadalo ako okamih, ktorý bol kýmisi predučený.

Kým bola na univerzite, tušila, že Slovensko je jej tesné. Počas vysokej školy každé leto cestovala po Európe, akosi ľahšie sa jej tam dýchalo a ani Slovensko jej z diaľky nepripadalo ako otlak na malíčku. Vedela byť na svoju krajinu hrdá, keď v nej nežila. A potom prišlo osudové stretnutie s Kanadou. Paradoxne, na Slovensku.

Malou prípravou na veľkú Olympiádu bola Univerziáda, olympiáda športovcov - vysokoškolákov. Ľubici bol prisúdený tím z Kanady a okamžite sa pre nich stala hrdinkou. Na začiatku šlo všetko hladko, vyzdvihla ich na letisku vo Viedni a potom prešli naše hranice. O úni sme ešte len so závitou počúvali od susedov... A potom kanadský snowboardista vytiahol na našich colníkov pas - dokonale čistý, pretože bol vypratý spolu s nohavicami a tým pádom vyzeral ako keby ho požula krava. Colník sa rozhodol, že

reprezentant na Slovensko nevkročí. Športovec zbledol, Ľubica sčervenela. Nadýchla sa, vošla do colníckej budy a spoločne so službukonajúcimi ponádali na neschopných západniarov, ako nám len sťažujú život. Nadšený colník kanadský tím oslobodil.

O desať rokov sa pre Ľubicu tento kruh uzavrel. Keď sa prihlásila na kasting vo Vancouveri, myslela presne na to, ako sa s Kanadou stretla prvýkrát a Kanadania boli hrdí na Slovenku, ktorá ich zachránila. Teraz zrazu presviedčala kanadskú komisiu, že ona je hrdá Kanadanka. Húževnatá a čerstvá ako ranná rosa, a že nikto iný nebude tak dobre reprezentovať jej novú krajinu. Odklepli jej to.

Vancouver bol v týchto dňoch plný ľudí v bledomodrých vetrovkách. Bol to jasný poznávací znak dobrovoľníkov, medzi ktorých patrila aj Ľubica. „Táto farba otvára srdcia,“ hovorila o nešednej bledomodrej nálade v meste. „Nielen preto, že je to moja najobľúbenejšia farba. Ešte aj môj parfum sa volá Light Blue... Ľudia boli zhovorčivejší, milší, veselší, tá modrá rovnosť dávala možnosť ľuďom bez strachu sa ozvať k cudzincom, posrandovať... Aj ja som si užívala svornú olympijskú atmosféru.“

Prisúdili jej niekoľko športov, na ktorých sa stane súčasťou životného okamihu reprezentantov. Rýchlokorčuľovanie, ktoré považuje za „elegantný, takmer klinicky čistý šport“ a ženský hokej. Jej úloha nebola ťažká, ale mala svoje úskalia. Pred každým vyhlásením výsledkov sú tri dobrovoľníčky zoradené pod schodami a čakajú. Jedna drží tácku s medailami, dve musia zoradiť športovcov. Pri vyhlasovaní výsledkov rýchlokorčuľovateľských pretekov žien však do poslednej chvíle nevedeli zohnať bronzovú Nemku Stephanie Beckert. Bol to nervy, pretože za jej správny nástup boli zodpovedné. Nikde nebola, antidopingové testy, ktoré sú povinné pre každého športovca po jeho výkone, už absolvovala, hudba hrala, medailový zástup sa pohol... Nemka ich dobehla na poslednom schode a v televízii tým pádom všetko vyzeralo bezchybne.

Aki asi sú vrcholoví športovci? Niektorí extrémne

márnomyseľní... Držiteľ nového svetového rekordu, rýchlokorčuľiar z Holandska, Sven Kramer, sa pri otázke jednej z dobrovoľníčok: „Ako sa voláte?“, na smrť urazil. Češka Martina Sáblíková, ktorá pre svoju krajinu vybojovala rýchlokorčuľovacie zlato však, na rozdiel od kolegu, všetkých vyobjímala, na všetkých sa usmievala a úprimne sa tešila z prítomnosti slovenského dievčaťa v zákulisí. Ak ste videli priamy prenos, bola to práve Ľubica, ktorá jej pri stupienkoch pre víťazov podávala kvety.

S hokejistkami ešte pred štartom zápasov prežila skúšku odovzdávania medailí a kvetov. Veľkým prekvapením pre ňu bolo, keď nácvik „vyhralo“ Slovensko: „Myslím si, že Slovensko vybrali na medailový tréning hlavne kvôli menám, aby to pre istotu mali natrénované... chúd'atka moderátorské... skoro si na nich jazyky pozauzľovali.“ Ten pocit, že naša vlajka stúpa zo zlatej pozície, bol pre Ľubicu až trochu surreálny.

V skutočnosti aj Ľubica cítila, že má čosi s vrcholovými športovcami spoločné. Ťažko vydeté štastie jedného okamihu. Stála tam mladá žena zo Slovenska, no prvýkrát mala jasno v tom, čo cíti. Je hrdá na svoju krajinu, no ešte viac ju opantával pocit z mesta, kde sa to celé odohrávalo. Pociť, že je doma, vo Vancouveri. Pre ňu to bolo víťazstvo porovnateľné s výkonmi, pre ktoré mala na tácke pripravené zlaté, strieborné aj bronzové medaily.

Zuzana Kostelníková

Braňo Holíček (1985) je napriek svojmu mladému veku už skúsený a populárny herec. Začínal ako jedenásťročný úlohou Olivera Twista v Bednáríkovej inscenácii v rodných Košiciach. Vo filme sa preslávil najmä hlavnou úlohou vo filmovej rozprávke Sokoliar Tomáš, ale stihol hrať vo viacerých filmoch: Hodný chlapec, Všetci moji blízki, Kováč Juraj a ďalších. V televízii ste ho mohli vidieť v českom seriáli Miesto v živote. Po štúdiu herectva na pražskom konzervatóriu začal študovať divadelnú réžiu na pražskej DAMU a dnes okrem hrania v najvychytenejších pražských divadlách pravidelne režíruje v divadle Ypsilon. K rozhovoru sme sa zišli vo chvíli, keď sa, podľa všetkého, v jeho profesionálnom živote schyľuje k viacerým príjemným zmenám.

Dušan Malota

Pred niekoľkými dňami mala v pražskom Národnom divadle premiéru hra slovenského dramatika Ivana Stodolu Čaj u pána senátora. Dozvedám sa, že v ďalšom pražskom divadle, v Divadle v Dlouhé, chystáte na apríl ako režisér s tamojšími štyrmi slovenskými hercami inú Stodolovu hru: Jožko Púčik a jeho kariéra. Je to náhoda, alebo mi azda uniklo nejaké Stodolovo jubileum? Mohli by ste o tom vedieť viac, Ivan Stodola je vraj váš prastrýko.

To, že v Prahe v priebehu jedného mesiaca majú premiéru hneď dve Stodolove hry, je číra náhoda. Ostatné je čistá pravda. Som naozaj prasynovec Ivana Stodolu. A vďaka starému otcovi, ktorý bdie nad rodovou tradíciou, dokonca viem, kto Ivan Stodola bol

s veľkým úspechom uviedli Malkáča (Slovenské Dotyky o tom písali v č 3/2009) - a navrhli, aby som s nimi naskúšal nejakú slovenskú klasiku, najlepšie od Ivana Stodolu. A či vraj takého poznám, sa ma opýtala Madla Zimová. Chvilu som si to vychutnával, ale nakoniec som sa priznal. A vybrali sme si prastrýkovu komédiu Jožko Púčik a jeho kariéra.

Ako sa to chystáte uchopiť?

Kedysi v pražskom Národnom divadle hral Jožka Púčika Hugo Haas, ktorý si postavu upravil na telo, a podľa jeho a Fričovho upraveného scenára sa zase oveľa neskôr v slovenskej televízii hral Jožko Púčik s Lasicom, Satinským a Hubom. Ani ja, navyše príbuzný, však, si nemienim pri vlastnej úprave klásť zábrany. Ale na výsledok si radšej počkajte až do aprílovej premiéry. Tie-

Strmý let

sokoliar Braňa

a čo napísal. Starý otec sa snažil nás v tomto smere vzdelávať. Ale predtým, než som sa začal venovať hraniam a divadlu, ma ako chlapca viac zaujímal prastrýko Aurel Stodola, svetový vynálezca. Až v Prahe, na štúdiách divadelnej réžie, mi napadlo inscenovať niečo z hier slávneho príbuzného. Musel som sa preto v duchu smiať, keď ma tu oslovili herci z Divadla v Dlouhé, ktorí každý rok pripravujú nejakú slovenskú čítanú hru - vlni napríklad

to scénické čítanky v sebe ukrývajú zaujímavé inscenačné možnosti, preto ich robievam rád a často. Vlni napríklad som v Švandovom divadle režíroval scénické čítanie hry Michala Hvoreckého Slovenský inštitút, so slovenskými hercami pôsobiacimi v pražskom divadelnom projekte Letí.

Vrátme sa ešte k vašej rodine.

Okrem dramatika Ivana Stodolu k nej patrili aj ďalšie pozoruhodné postavy.

Divadelná tradícia bola v stodolovskom rode veľmi stará. Dedo ajotec Ivana Stodolu boli zanietení ochotníci. Jeho mama zase prekladala pre mikulášskych ochotníkov hry. Jej preklad Nory bol prvý Ibsenov preklad na Slovensku vôbec. A Stodolov strýko Bella-Horal bol napríklad autorom básne, podľa ktorej napísal Eugen Suchoň známu pieseň Aká si mi krásna, ty rodná zem moja, o ktorej sa jeden čas uvažovalo ako o slovenskej hymne. Všetci z mikulášskeho rodu Bellovcov a Stodolovcov boli po všetkých stránkach veľmi progresívni. Napríklad Stodolova sestra Ludmila bola vôbec prvá slovenská lyžiarka. Stodolovci boli súčasťou vtedajšej nevelmi početnej slovenskej komunity vzdelancov, spisovateľov. Ja o tom viem hriechne málo, ale dedko rodinnú tradíciu opatruje. Má napríklad pamätník pratety Ludmily, do ktorého jej písali básničky mnohí vtedajší slávni spisovatelia.

Sedíme v Café Ypsilonka, nad scénou, kde ste mali pred dvoma týždňami premiéru svojej hry Tmavomodrý svet naruby. Je to, po Meeting Point a V sedmém pádu, už tretia vaša a vami režirovaná hra v Studiu Ypsilon. Prezrad'te, ako sa mladý chlapec, ktorý ešte nemá ukončené ani bakalárske štúdium, stane kmeňovým režisérom a autorom takého prestížneho pražského divadla?

Je to súhra veľkých náhod a šťastia. Ja som vyštudoval herectvo a vlastne už v tom poslednom ročníku, keď sme hrali predstavenie v DIK-u v Žižkovskom divadle som začal uvažovať o réžii. S herectvom sa mi to prihodilo tak akosi prirodzene - od detského Oli-

vera Twista, cez Sokoliara Tomáša, ďalšie filmy a rôzne kastings som skončil na konzervatóriu. Hranie ma veľmi chytilo a bavilo. Od puberty som v tom mal jasno: budem herec a hotovo a nič iné. Ale okolo dvadsiatky ma to moje herectvo na doživotie začalo trochu dráždiť. V tom zmysle, že som mal pri hraní občas mocný pocit, že by som to možno vedel urobiť aj nejako inak a škrelo ma, že ako herec vlastne ten celok nemám nárok ovplyvniť. Navyše rodičia, obaja vyštudovaní stavbári, trvali na tom, že musím mať vysokoškolské vzdelanie. Ako napríklad brat lekár. Ako hercovi sa mi to zdalo zbytočné, konzerva stačí, hovorieval som. Veľmi som sa tomu bránil. Takže som ich prekvapil, keď som napokon sám prišiel s tým, že chcem na vysokú. Réžia z toho vyplynula logicky. Skúsenní mi poradili, aby som išiel na odbor alternatívneho divadla. A tam už som sa stretol s režisérmi Ypsilonky Janom Schmidom a Jirkom Havelkom.

Na konci prvého ročníka som mal klauzúrne predstavenie, v ktorom som hral ja a môj kamarát scénograf a videl to Kuba Slach z Ypsilonky - jeden z tých odrastencov, ktorých si režisér Schmid vypíplal na DAMU práve na „alternatívne“ - ktorému sa to páčilo, a takým trochu partizánskym spôsobom sme potom spolu urobili na Malej scéne Ypsilonky predstavenie Meeting Point. Odpremiérovali sme to, vedeniu sa to páčilo, hra sa ujala a keďže som predtým práve úspešne doorganizoval Festival dramatiky v Ypsilonke, zvykli si tam na mňa a postupne, cez štvrt'úvázok, polúvázok som sa nakoniec stal režisérom Ypsilonky.

Kedy ste sa rozhodli pokračovať v stopách svojho prastrýka dramatika?

Meeting Point sme začali skúšať formou riadenej improvizácie. Celé predstavenie vzniklo v priebehu skúšania, doma som to potom dopĺňal, dobrušoval, takže celý text vznikol až po skúškach, dva týždne pred premiérou. A hoci som bol za text Meeting Point nominovaný na cenu DILIA za najlepšie študentské texty, až ďalšia moja hra V sedmém pádu bola témou. Potreboval som sa vtedy vypísať z rozchodu s priateľkou. V priebehu skúšania sa text ešte výrazne menil, ale na prvej čítanej sme vychádzali už z hotovej hry.

Čiže až vtedy sa zrodil ďalší rodinný stodolovský dramatik...

A vtedy som zistil, aké strašne ťažké je byť dramatikom. Odvtedy tiež

obdivujem kohokol'vek, kto dokáže napísať dobrú hru, ktorá funguje aj po rokoch. Keď som si uvedomil, koľko môj prastrýko Ivan Stodola takých hier napísal... Ja zatiaľ len dve. Pričom tá druhá, Tmavomodrý svet naruby, ktorá je o geniálnom českom skladateľovi Ježkovi, sa rodila vo veľkých bolestiach. Dlhो som sa trápil, než som k nej našiel inscenačný kľúč.

Práve o Ivanovi Stodolovi sa hovorilo, že na rozdiel od dramatikov „spisovateľov“, on ako bývalý herec, videl pri písaní scény, nie papier a slová. A že aj v tom bol kus príčiny jeho veľkých úspechov.

V tomto zmysle som aj ja vďačný za svoje herecké skúsenosti. Pri písaní si často hrám všetky postavy, overujem si. Aj keď, teda, na druhej strane zase sa občas pristihnem, že pri režirovaní hercom zbytočne veľa vysvetľujem. Presne tak, ako ma to predtým iritovalo u iných režisérov. Tmavomodrý svet naruby je vlastne už totálne prepojenie školy DAMU s Ypsilonkou, od začiatku bolo dané, že bude repertoárovým predstavením, ktoré sa bude hrať na Malej scéne Ypsilonky a budú to hrať študenti druhého ročníka, s tým, že ja ako študent tretieho ročníka to budem aj režirovať.

V obsadení Siedmeho pádu som si všimol aj slovenskú herečku Zuzanu Norrisovú.

Zatiaľ mám chvalobu tú výhodu, že si môžem do svojich inscenácií obsadzovať kamarátov. Zuzku som poznal už dávnejšie, je to aj skvelá herečka divadelná. Vtedy práve mala, zhodou okolností, voľno medzi všelijakými seriálmi a muzikálmi, ktoré ju preslávili, a chcela si po veľmi dlhom čase zase zaskúšať aj v divadle.

Vrát'me sa aj k vašej hereckej kariére. Ved' celkom hrať ste neprestali ani pri režirovaní. Kde všade, na ktorých pražských scénach host'ujete ako herec?

Vo Vinohradskom divadle som v priebehu ôsmich rokov hosťoval v šiestich inscenáciách, v Mackbethovi napríklad, vo Večere trojkraťovom, v Sne noci svätöjanskéj - to bolo letné predstavenie na Pražskom hrade. Predvčerom som hral tu v Ypsilonke vo Vinobraní postavu režiséra, tú hrám zhruba rok, včera som hral vo Veci Makropulos vo Vinohradskom divadle a dnes hrám Ptákovinu v Činohernom klube. Tam hrám aj v Nebezpečných vzťahoch. Ale momentálne sa do hrania v divadlách príliš nehrniem, som dosť zaneprázdnený, viac mi vyhovuje nakrúcať.

Vo filme ste si zahrali hlavnú detskú rolu v Sokoliarovi Tomášovi. Čo filmové roly dospelé?

Dokončil som nakrúcanie s režisérom Jaroslavom Brabcom. Film sa volá Post Bellum a premiéru by mal mať práve teraz v apríli. Krásny scenár Vladimíra Körnera. Dej z roku 1867 po pruskorakúskej vojne. Mám tam hlavnú rolu mladého vojaka rakúskej armády a bolo to naozaj veľmi náročných 28 nakrúpacích dní. Po Sokoliarovi Tomášovi to bude môj druhý film s hlavnou úlohou.

V televízií som hral napríklad syna Anky Šiškovéj v seriáli Misto v živote a hral som tiež v niekoľkých pilotných dieloch seriálov, z ktorých väčšina sa nakoniec neuviedla. Teraz ma však čaká väčšia rola v pokračovaní veľmi úspešného seriálu Zdivočelá zem. Scenár som dostal predvčerom. Bude sa to nakrúcať cez leto, čo je pre mňa ideálne - cez divadelné prázdniny nakrúcať a v sezóne sa naplno venovať divadlu. Teším sa na jedno aj druhé. Na to druhé o to viac, že sa mi, zdá sa, črtá ďalšia pekná autorská i režisérská práca pre Ypsilonku. Ale podrobnosti si zatiaľ nechám pre seba.

A čo v škole? Slúbili ste mame a otcovi diplom, ako to vyzerá so štúdiom?

Moja posledná inscenácia Tmavomodrý svet naruby bude braná ako bakalárska práca. Bola sa už na to pozrieť aj nejaká komisia, tak to hádam obhájim. Ešte mi chýba pár zápočtov z minulého semestra, dúfam, že to dotiahnem na bakalára. A potom sa uvidí, či sa pustím aj do magisterského štúdia.

Na vašej slovenčine skúsené ucho zachytí, že v Čechách žijete už dlho. Ako to máte s češtinou?

Stručne povedané: tak, že dnes bez problémov dabujem filmy do češtiny. A stretávam sa pri tom, mimochodom, s mnohými ďalšími slovenskými hercami, ktorí sú tu na tom rovnako - napríklad práve Madla Zimová z Divadla v Dlouhej. Češtinu som zvládal dobre, na konzervatóriu som od začiatku býval na internáte na Dejvickej, po dvoch-troch mesiacoch som začal hovoriť po česky, o pol roka som už hovoril pomerne slušne, ale na niektorých hláskach, ktoré máme odlišné, som musel pracovať viac. Ale po roku už som hral po česky na Vinohradoch.

Mali ste po odchode do Čiech ešte nejaké ponuky zo Slovenska?

Na Slovensko chodievam veľmi málo. Ten kontakt sa predsa len dosť narušil.

Možno z novým filmom Post Bellum si vás opäť všimnú aj na Slovensku. Nech sa vám darí.

SLOVENSKÝ ARCHÍV

Hornošarišský územný celok vyniká nielen množstvom prírodných krás a zaujímavostí, ale predovšetkým bohatou históriou, ktorá sa tu uchovala vo forme kamenných svedkov dávnej minulosti. Početné torzá starobylých pevností sú roztrúsené takmer po celom teritóriu a do diaľky demonštrujú verný obraz doby, v ktorej vznikali, ktorú stvárňovali a ktorú v autentickej podobe napokon reprezentovali. Pri potulkách týmto regiónom môžeme sa takto poľahky preniesť o niekoľko storočí späť a nanovo oživiť všetky udalosti, ktoré ostávajú neodmysliteľnou súčasťou nášho bytia.

Posledným zo série opevnených solitérov, ktoré chránili dôležitú obchodnú komunikáciu smerom na Krakov, je hrad Plaveč. Významná pevnosť bola postavená v 13. storočí v strategicky dôležitej zóne blízko uhorsko-poľských hraníc. Práve tu sa totiž stretávali cesty vedúce údolím riek Poprad a Torysa až do Poľska. Prvé písomné záznamy o jeho existencii spadajú do roku 1294, keď ho prevzal panovník. Kamenný hrad bol vybudovaný priamo nad brodom cez rieku Poprad pri Podzámku, ktorý je dnes súčasťou obce Plaveč.

Pôvodná osada pod hradom vznikla v 12. storočí usadením sa strážnych hliadok Plavcov na spomínanej hranici. Postupne sa stala strediskom panstva, ktorému patrilo niekoľko okolitých dedín. Koncom 15. storočia Plaveč nadobudol charakter poddanského mestečka. Jeho význam však podstatne stúpol až po dobudovaní úseku železničnej trate Orlov-Plaveč-Podolíne v roku 1969.

Skromné torzo zrúcanín sa vypína na vápencovom brale Ľubotínskej pahorkatiny, spadajúcej do oblasti Spišsko-šarišského medzihoria. Archívne materiály prezrádzajú, že pevnosť si v polovici 15. storočia podmanili bratříci a následne sa stala sídlom ich kapitána Petra Aksamita z Kosova. Neskôr sa na pôvodnom gotickom hrade vystriedalo niekoľko držiteľov. Napokon sa dostal do vlastníctva Paločaiovcov, ktorí mu pozvoľna vtisli pečať renesancie. Po poslednom stavovskom povstaní mal byť zburaný. Povráva sa však, že výrečný Juraj Paločai za účinnej pomoci vína a zlata presvedčil vrchnosť, aby hrad vyhlásila za obytný kaštieľ, na ktorý sa mandát panovníka nevzťahoval. Takto sa mu podarilo uchrániť ho pred istým zánikom.

Koncom 19. storočia bol Plaveč prestavaný na luxusné sídlo, pričom sa značne narušila jeho statika. Osud hradu bol definitívne spečatený po rozsiahlom požiari v roku 1856, keď celý vyhorel a odvtedy je v ruinách. Čiastočne sa zachovali iba múry s okennými a dvernými otvormi, a pomerne vzácny zvyšok delovej bašty. Avšak pokročilé štádium ruderizácie už neumožňuje s určitosťou identifikovať jednotlivé etapy dobového vývoja tejto pozoruhodnej pevnosti.

Z vrcholovej plošiny očarí nádherný panoramatický výhľad do údolia meandrujúceho Popradu, stáčajúceho sa veľkým oblúkom na sever, kde opúšťa územie Slovenska. Vpravo defilujú morfológicky nápadné exoty roztrúsených tvrdošov bradlového pásma, ktoré ako unikátny krajínovotný fenomén zatriktívňujú celú juhovýchodnú stranu. V extraviláne obce sa pod nimi zrkadlí areál Plavečských štrkovísk o výmere 66,1 ha, ktorý bol v roku 1990 vyhlásený za chránenú lokalitu vzácných cicavcov a viacerých druhov vtáctva. V pozadí sa líniavito črtajú kontúry aleje lipy malolistej, dekorujúcej úsek od kaštieľa až po železničnú stanicu. Ihneď pod hradom upúta architektonicky vkusne riešený motorest a obďaleč sa vynímajú honosné novostavby v dokonalej symbióze so zachovanou architektúrou pôsobivých drevníc.

Južne od hradu v blízkosti kóty Skalka možno objaviť ešte jednu nezvyčajnú pamätihodnosť. Je ňou dôverne ukryté mauzóleum rodiny posledného majiteľa pevnosti. Ibaže po vizuálnej absorpcii schátraného objektu návštevník zákonite opúšťa toto miesto so zmiešanými pocitmi. Totiž spustošenú hrobku Paločaiovcov zjavne završilo vandalské dielo anonymných hľadačov pokladov či bezohľadných vykrádačov hrobov. Nedotknutý ostal vari iba pôvodný kríž, ktorý tu stojí ako varovné memento trestuhodnej devastácie mozaiky našich dejín.

Tamara Hrabková

Nový šéf SND

Výberová komisia v tajnom hlasovaní rozhodla, že odporučí ministrovi kultúry na post generálneho riaditeľa SND doterajšieho umeleckého šéfa baletu Štátneho divadla Košice Ondreja Šotha.

Slovenské národné divadlo je bez generálneho riaditeľa od konca augusta. Silvia Hroncová odstúpila po tom, čo zložilo funkciu vedenie Opery SND - riaditeľ Pavol Smolík, šéfdramaturg Slavomír Jakubek a šéfdirigent Rastislav Štúr. Nedôvera jej následne vyjadril aj riaditeľ Činohry Štefan Bučko. Hroncová bola vo funkcii od 2. júna 2006, predtým riadila Divadelný ústav v Bratisla-

ve. V súčasnosti je poverený vedením národného divadla riaditeľ Opery SND Pavol Smolík.

Nového šéfa nedal divadlu konkurz z 11. decembra 2009. Minister Maďarič sa po prvom neúspešnom výberovom konaní na generálneho riaditeľa SND stretol s niekoľkými osobnosťami kultúrneho života a požiadal ich, aby v prípade záujmu o tento post vypracovali víziu riadenia, fungovania a smerovania SND. Išlo o predbežné, diskrétné rozhovory, preto nikto z oslovených ľudí od ministra kultúry nedostal jednoznačnú oficiálnu ponuku stať sa generálnym riaditeľom SND. (si)

Dôvera v ekonomiku stúpa

Dôvera slovenských podnikov a spotrebiteľov v ekonomiku v marci stúpla desiaty mesiac po sebe a dostala sa najvyššie od októbra 2008. Ukazovateľ v treťom mesiaci roka vzrástol na 89 bodov z februárových 87,1 bodu. Výsledok ovplyvnilo posilnenie dôvery vo všetkých sledovaných zložkách s výnimkou stavebníctva.

Dôvera v priemysle, ktorá má v ukazovateli najväčšiu váhu, sa v marci zvýšila o 9,3 bodu na štyri body. Po približne dvoch rokoch sa tak dostala nad úroveň dlhodobého priemeru. Jej vývoj podľa

štatistikov pozitívne ovplyvnil očakávaný rast produkcie v nasledujúcich troch mesiacoch a rast dopytu po priemyselných výrobkoch.

Nálada spotrebiteľov sa v marci oproti februáru zlepšila o 2,2 bodu na mínus 17,8 bodu. V maloobchode ukazovateľ dôvery mierne stúpol na mínus 9,7 bodu. Indikátor dôvery v službách vzrástol ôsmy mesiac po sebe, v marci sa vyšplhal na 18 bodov.

Dôvera v stavebníctve sa v treťom mesiaci roka znížila o pol bodu na mínus 42,5 bodu. Náladu v odvetví zhoršil pokles súčasného dopytu po stavebnej produkcii. (čt)

Info

- št. 8. 4. o 9.00
Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1
ROZPRÁVAJME SI ROZPRÁVKU
Cyklický výchovno-dramatický program pre deti o slovenčine a jednej rozprávke krajine
Účinkujú: Viera Kučerová a Martin Matejka
- št. 8. 4. - pi. 9. 4.
Švandovo divadlo, Štefánikova 6/57, Praha 5
DIVADLO ASTORKA KORZO '90 V PRAHE
Vid' 4. strana obálky Slovenských dotykov
- ne. 11. 4. o 17.00
Bazilika sv. Jakuba, Malá Štupartská 6, Praha 1
Svätokubské Audite Organum uvádza
VELKONOČNÉ KONCERTY
Juraj Peter (SK) - barytón
András Déri (Maďarsko) - organ
Program:
J. S. BACH: Preludium a fuga A dur BWV 536
G. F. HÄNDEL: Ária Kaleba z oratória Joshua
F. MENDELSSOHN-BARTHOLDY:
Sonáta č. 2 c moll, op. 65 Grave - Adagio - Allegro
maestoso - Fuga
G. F. HÄNDEL: Ária The trumpet shall sound
z oratória Mesiáš
F. LISZT: Ave Maria
A. DVOŘÁK: Biblické píseň, op. 99
F. LISZT: Tu es Petrus
- SLOVENSKÉ NÁRODNÉ DIVADLO V PRAHE
ut. 13. 4. o 19.00
Národné divadlo, Ostrovní 1, Praha 1
Charles Gounod: FAUST
Vrcholné dielo francúzskeho romantika pod vedením litovského režiséra Gintarasa Varnasa a taktovkou šéfdirigenta Opery SND Rastislava Štúra
- so. 24. 4. o 19.00
Stavovské divadlo, Ovocný trh, Praha 1
David Gieselmann: PLANTÁŽ
Súčasná hra a ešte súčasnejšia téma predovšetkým pre mladých v réžii Mariána Amstera
- ne. 25. 4. o 19.00
Stavovské divadlo, Ovocný trh, Praha 1
Peter Shaffer: AMÁDEUS
Slávnu hru, podľa ktorej Miloš Forman nakrútil svoj oscarový film, uvádza SND po prvýkrát a pod režisérskym vedením Martina Hubu
- st. 14. 4. o 18.00
Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1
JANA BENOVA:
Café Hyena (Plán vyprovázání)/Plán odprevádzania (Café Hyena)
Prezentácia českého prekladu románu slovenskej autorky, ktorý vychádza v pražskom Nakladateľstve Paseka

- st. 14. 4. a st. 28. 4. o 19.30
Divadlo v Řeznické o.p.s., Řeznická 17, Praha 1
Lubo Dobrovoda: JAM MALKÁČ
Pokus o náhľad do spolunažívania česko-slovenskej rodiny očami päťročného chlapca koncom 60. rokov 20. storočia
Hrajú: M. Veliký, M. Zimová, P. Varga, D. Deutscha, M. Matejka
Réžia: Slovenská sekcia Divadla v Dlouhé
- št. 15. 4. o 9.00
Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1
SLOVENSKÁ POÉZIA A PRÓZA
Komponovaný literárny program pre študentov pražských stredných škôl
- št. 15. 4. - št. 22. 4.
DNI EURÓPSKEHO FILMU
17. ročník prehliadky súčasných európskych filmov
Slovensko zastupujú filmy:
po. 19. 4. o 18.30
Kino Světozor, Vodičkova 41, Praha 1
Osadné - režisér Marko Škop
po. 19. 4. o 20.30
Kino Světozor, Vodičkova 41, Praha 1
Hranica - režisér Jaro Vojtek
št. 22. 4. o 20.45
Kino Lucerna, Štěpánská 61, Praha 1
Nedodržaný sľub - režisér Jiří Chlumský
- pi. 16. 4. o 19.00
Lit. kaviareň Symbiosa, J. Plachty 28, Praha 5 - Anděl
VEČER PRIMERANÝCH DEPRESIÍ č. 74
Účinkujú: Jon Davis, Jan Hocek, Luciana Klobošková, Pavel Kukaľ, Michael Lorenc, Petr Moučka a Tomáš Pektor. **Nebude chýbať ani pravidelná rubrika Aktuálne slovo Sašu Gr**
Hudobný sprievod: Oldřich Bauer
Uvádza: Zora Šimůnková a tajomný mník
- ne. 18. 4. o 20.00
Café Teatr Černá labuť, Na Poříčí 25, Praha 1
Alexej Gelman: ZHASNITE LAMPIONIY
Hrajú: Tatiana Vilhelmová (CZ) a Marián Miezga (SK)
Réžia: Peter Serge Butko
- st. 21. 4. o 20.00
Café Teatr Černá labuť, Na Poříčí 25, Praha 1
Stanislav Šteпка: SLOVENSKOČESKÉ TANGO '2009
Hra na city alebo o citovom živote futbalového rozhodcu
Retro-komédia so spevom a tancom po tridsiatich rokoch
Hrajú: Zuzana Kronerová (SK), Miroslav Zavičar (ČR), Miluše Hradská (ČR), Eva Reitererová (ČR)
Réžia: Ivan Balada
- st. 21. 4. o 19.00
Klub Roxy, Dlouhá 731/33, Praha 1
BITKA O VÝCHOD ALIAS KOŠICE VS. PREŠOV
Účinkujú skupiny Puding pani Elvisovej a Chikiliki-tua

- Vstupné v predpredaji (Roxy NoD, TicketArt) 240 Kč, študenti 200 Kč**
Vstupné na mieste 280 Kč, študenti 240 Kč
Organizujú študentská organizácia a Slovensko-český klub
- št. 22. 4. o 18.00
Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1
Július Vanovič: KRONIKA NEPRIZNANÉHO ČASU
Prezentácia románu venovanému obdobiu normalizácie. Autor zobrazuje atmosféru doby a typy, ktoré ju predstavovali
Moderuje: Dr. Vojtech Čelko
- št. 22. 4. - po. 26. 4.
Moravská Třebová
DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY
Jubilejný 15. ročník
Vid' 2. strana obálky Slovenských dotykov
- ne. 25. 4.
Český rozhlas 3 - stanica Vltava
SLOVENSKÁ JAZZOVÁ SCÉNA
NA VLNÁCH ČESKÉHO ROZHLASU
Prezentácia slovenskej jazzovej scény
Moderujú: Aleš Benda a Vladimír Valovič
Premiéra programu 25. 4. - 17:45 - 18:30
Repríza programu 28. 4. - 02:00 - 03:00
- st. 28. 4. - pi. 30. 4. o 22.00
Jazz Dock, Jazz&Blues Bar&Café
Janáčkovo nábr. 2, Praha 5
JURAJ BARTOŠ KVARTET
Tri koncerty významného slovenského trubkára, zakladateľa a umeleckého vedúceho orchestra Bratislava Hot Serenaders, v kvartete s ktorým vystúpi aj ďalšie osobnosti súčasnej jazzovej scény:
Juraj Bartoš - trúbka, Klaudius Kováč - piano, Tomáš Baroš - kontrabas, Majo Ševčík - bicie
- pi. 30. 4. o 19.00
Divadlo Na Prádle, Besední 3, Praha 1
MILOŠ ŽELEŽNÁK TRIO
V rámci projektu Mladí Ladí Jazz sa pražskému publiku predstaví známy slovenský gitarista.
Okrem neho v programe vystúpi Mocca Malaco a Walter Phishbacher feat. Fischbacher
- do pi. 30. 4.
Galéria SI, Jilská 16, Praha 1
NAVZDORY ČASU A LUDOM...
Alfred Piffel (1907-1972)
Výstava prináša rozsiahlu a mimoriadne rozmanitú činnosť architekta a prvého dekana Fakulty architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave
Kurátorky výstavy: Magdaléna Kvasnicová a Jana Pohaničová

(Zvýraznené podujatia usporadúva alebo spoluosporadúva Slovensko-český klub, vydavateľ Slovenských dotykov, a ČeskoSlovenská scéna)

Skôr než povieme pár slov o súťaži, skúsime v stručnosti predstaviť autorov myšlienky a organizátora súťaže. Vyhlasovateľom bolo AGEUM - umelecká a reklamná agentúra spoločnosti MOTOR expert s.r.o. z Přerova a jej majitelia, Irena a Štefan Kanovskí. Obaja pochádzajú zo Slovenska, na Morave žijú tridsať rokov, obaja majú technické vzdelanie a úspešne sa venujú odboru auto-diagnostics. Avšak ich najväčším spoločným a celoživotným koníčkom je hudba, ktorej sa po rokoch začali obaja znovu aktívne venovať v hudobnej skupine Pohoda5. Je zaujímavá tým, že hrá vlastný česko-slovenský repertoár. Niet divu, že sa hudbe venujú aj ich deti. Nezostalo však len u toho. Hlavným

„pečať slovenských dotykov“. Inak tomu nebolo ani pri realizácii myšlienky textárskej súťaže.

„TEXTparáda 2009“ bola vyhlásená ako súťaž, na ktorej sa mohli zúčastniť všetci autori textov piesní bez obmedzenia hudobného žánru, veku a národnosti. Okrem propagácie, podpory a zviditeľnenia umeleckého snaženia neznámych textárov a snahy o sprostredkovanie ich spolupráce s hudobnými skupinami šlo tiež o to, spropagovať textovú tvorbu ako takú, hoci len v amatérskej rovine. Hlavným cieľom však bolo vytvorenie priestoru na lepšie spoznanie sa a porozumenie si navzájom; medzi autormi i medzi hlasujúcimi na českej i slovenskej strane.

že pesničková poézia kvitne v každom veku a v každom kúte Česka i Slovenska, pretože niektoré miesta, odkiaľ autori pochádzali, bolo občas ťažké nájsť na mape. V porovnaní s hlavnými mestami jednoznačne vyhrala Praha nad Bratislavou v pomere 25:1. Nedá sa povedať, že by dôvodom menšej účasti zo strany slovenských autorov bol ich nezaujímanie. Skôr nedostatočná propagácia na Slovensku. Súčasťou každej prihlášky bolo okrem iného aj uvedenie hudobného žánru, pre ktorý bol text piesne napísaný. V tomto smere sa diali veci priamo nevidané - textári uviedli celkovo 66 hudobných žánrov a asi málokto vie, že rock môže byť

Niekedy na sklonku roka 2008 sa v Přerove zrodil nápad a od nápadu nebolo ďaleko k činu. Na webových stránkach www.ageum.cz bola na začiatku roka 2009 odštartovaná 1. česko-slovenská textárska súťaž s názvom

TEXTparáda 2009

Irena Kanovská

SPOČENÁ UKLÍZEČKA

dôvodom, prečo AGEUM vzniklo, bola snaha aktívnejšie podporiť kultúrny a spoločenský život v Přerove, podporiť mladých muzikantov, textárov, tanečníkov, vytvárať podmienky na uplatnenie ich talentu a kreativity. A celkom logicky udržiavať tradíciu dobrých česko-slovenských vzťahov spôsobom a prostriedkami, ktoré sú zrozumiteľné i mladej generácii. Ako to robia? Napríklad tak, že na žiadnej akcii, usporiadanej agentúrou, nechýba aspoň malá

Propagácia súťaže bola zaistená prostredníctvom hudobného portálu bandzone.cz, partnera akcie. A ako to dopadlo? Za daných podmienok nad očakávanie dobre. Do súťaže sa prihlásilo 173 autorov, ktorí poslali 340 textov.

Pre ilustráciu malá štatistika: súťažilo 149 autorov z Česka a 24 autorov zo Slovenska. Medzi autormi výrazne prevládali muži. Vekové rozpätie bolo tiež veľmi zaujímavé - u žien 15 až 63 rokov, u mužov 15 až 50 rokov. Je vidieť,

ostravský alebo tropický a metal epický, melodický, rýchly alebo bojový. Zaujímavé boli aj názvy jednotlivých príspevkov. Určite najkratší názov mala pieseň „AŽ“ a traja súťažiaci prihlásili texty, v ktorých sa nechali inšpirovať anjelmi: Anděl, Anděl a pes, Anděl s hříšnou tváří. Bolo zábavné sledovať, koľkými spôsobmi sa dá spracovať jedna téma. Dokonca bola aj zhoda. V Trenčíne bol napísaný text Blázon a v Dobříši Blázen. Je

na škodu veci, že sa doteraz nepodarilo zistiť, ktorý autor bol inšpirovaný skôr, a hlavne kým. Hodnotenie súťaže prebiehalo v dvoch kolách. Hlas ľudu rozhodol svojimi bodmi o stovke postupujúcich do druhého kola súťaže, v ktorom o víťazoch súťaže rozhodovala odborná porota. Za Ageum si miesto v porote vybojoval Peter Kanovský, aktívny muzikant (člen troch rockových kapiel), ktorý mal celý rok TEXTparádu na starosti, vlastnoručne prepísal a graficky upravil všetky texty, zaevidoval prihlášky, vypočul si všetky zvukové odkazy s nahrávkami tých, ktoré už boli zhudobnené, zoznámil sa so všetkými dostupnými profilmi zúčastnených

a scenárista Jaroslav Cedidla.. Súčasťou krátkej vizitky každého porotcu bolo aj jeho vyjadrenie na otázku: „Ako by si charakterizoval alebo ako by mal vyzerať dobrý text pesničky?

Tu sú odpovede:
Katka Koščová: *Nemalo by to byť klišé, mal by mať nápad, oceňujem slovné hračky, široké využitie slovnej zásoby a jazyka samého. Okrem toho nemám rada v textoch prílišný pátos, skôr oceňujem vzletnú a hravú jednoduchosť.*

Daniel Špiner: *Mal by nechať priestor poslucháčovej fantázii, nemal by byť unavujúci a určite by mal byť pekný.*

Ivan Němeček: *Dobrý text dokáže inspirovať skladateľa k hudbnému vyjádreniu. Môže souviesť s určitým hudbným žánrom, ale taky nemusí. Môže byť vypointovaným príbehom, ale tiež nemusí. Myslím, že hlavná je atmosféra, ktorou text navozuje, ktorou lze hudobne vyjádriť, a taky jakási „inteligentní poetika“, která souvisí s autorovou osobností.*

Dušan Malota: *Dobrý text je taký, ktorý presne vie, v akej piesni, v akom žánri, s akým úmyslom a kým sa bude spievať.*

Petr Kanovský: *Pro mě je dobrý text písneť takový, který mi neprolétne uchem zleva doprava nebo naopak, ale který ve mně alespoň na chvíli zůstane a přinutí mě o jeho obsahu přemýšlet.*

Každý porotca, sám za seba a nezávisle, mohol pridelit' dvanásť bodov podľa svojho uváženia. Ako to nakoniec dopadlo? Zvíťazil zatiaľ stále nezhudobnený text 102 A „Divé husi“, autor zo Slovenska, podpísaný ako Valdo. Za prvé miesto získal finančnú odmenu 5000 korún českých.

Divé husi

*Zo stromu padá list do kalnej vody
a dažďu z oblakov už visia nohy
vietor mi učesal vlasy do strapata
kráčam a borím sa nohami do blata*

*Zo stromu padá list do kalnej vody
na jeseň pribudli vrásky do kôry
len krádeľ husí mi nad hlavou zakrúži
k oblohe pozerám po členky v kaluži*

*Berte ma so sebou vy divé husi
byť chvíľku ako vy, chcem to raz skúsiť
chcem s vami odletieť až na kraj sveta
veď každý človek raz zatúži lietať*

*Z diaľky mi posledná krídlami máva
kým ja si utieram nos do rukáva
oni až k oblakom na krídlach môžu
a ja mám na rukách len husiu kožu...
ref.:*

*Iba raz naozaj v oblakoch bola som
keď vietor zaplietol mi pierka do vlasov
to je na človeku najväčšia krivda
že túžbu lietať má a nemá krídla...*

Čo povedať na koniec? Snáď len to, čo napísali porotcovia vo svojich súkromných slovných hodnoteniach súťaže - poľutovanie nad tým, že v celej súťaži chýbal optimizmus a prevládali smutné témy. Je to škoda. Alebo je to len smutný odraz našej doby? Téma hodná premýšľania - rozmer, s ktorým sa v prvom ročníku TEXTparády vlastne vôbec nepočítalo. A tak zostáva veriť, že budúcnosť prinesie do našej tvorby i do nášho života trochu viac pocitov šťastia, humor a optimizmus.

NA TEXTparáde 2009 SA ZÚČASTNILI AJ TEXTÁRI PŘEROVSKÝCH HUDBNÝCH SKUPÍN BÚSTR

POHODA5

hudobných skupín. Prostredníctvom viac než 1100 došlých e-mailov rozdelil celkovo 6878 bodov. Druhým členom poroty bol Dušan Malota, básnik, spisovateľ, textár i pesničkár, zástupca Slovensko-českého klubu v Prahe. Svoje body z Prešova rozdávala speváčka, skladateľka a skvelá textárka Katka Koščová a jej kolega Daniel Špiner. Na českej strane z Přerova do virtuálnej poroty zasadli skvelý muzikant a skladateľ Ivan Němeček, textár

Jaroslav Cedidla: *Těch kritérií je hodně - jsou krásné texty, které nutí k zamyšlení, jsou texty, které si zpíváme nevědomky po cestě na nákup, texty, které vyvolávají pocity - veselí, nostalgie, smutek. Stručně a jasně jsou srozumitelné, líbivé a o něčem (málokdy se povede všechno najednou). Problém je, že placený mediální útok na posluchače udělá hit i z naprosté s.... (pardon).*

Zemplínsky región svojimi pozoruhodnými aktivitami doma i v zahraničí preslávili mnohé významné osobnosti. Zviditeľňovať ich aktivity čitateľskej verejnosti napomáha Zemplínska knižnica v Trebišove aj edičnou činnosťou.

Uránový kráľ

Ako príklad môže poslúžiť nedávno vyšla zaujímavá personálna bibliografia: Štefan Boleslav Roman (17. 4. 1921 Veľký Ruskov - 23. 3. 1988 Toronto, Kanada), ktorá vyšla pri príležitosti 20. výročia jeho úmrtia. Zostavovateľky Erika Závodská a Jarmila Sabanová do súpisu, súčasťou ktorého je aj obrazová príloha, zaradili 40 anotovaných záznamov. Orientáciu v nich čitateľovi uľahčí menný register. Obsahovú kvalitu personálnej bibliografie znásobuje úvodná vstupná štúdia o osobnosti Štefana Boleslava Romana, ktorou zostavovateľky, predovšetkým mladej generácii, bližšie ozrejmujú jeho zaujímavé aktivity.

Čitateľ sa dozvie, že Štefan Boleslav Roman sa narodil v roku 1921 v dedine Veľký Ruskov. Ako 16-ročný opustil rodnú obec a spolu s bratom emigroval do Kanady. Zo začiatku sa živil ako robotník v poľnohospodárstve a v priemysle. Súčasne aj študoval. Počas druhej svetovej vojny bojoval pod kanadskou vlajkou. Po skončení vojny začal podnikat' v baníctve a v oblasti burzových obchodov. V máji v roku 1945 bol iniciátorom Rezolúcie Kanadčanov slovenského pôvodu. Nasledujúce roky sa niesli v znamení budovania impozantného komplexu banícko-priemyselných akciových spoločností. Ich hodnota sa v 60-tych rokoch odhadovala na 70 miliárd dolárov. Jeho spoločnosť Denison Mines Limited sa stala vlastníkom najväčších uránových baní na svete. Prinieslo

mu to prezývku Uránový kráľ. Nikdy však nezabudol, odkiaľ pochádza. Spolupracoval so Slováckmi v zahraničí. Svojimi rozsiahlymi medzinárodnými stykmi mal všetky predpoklady predstaviť slovenskú otázku na vysokej úrovni a úspešne brániť právo slovenského národa na slobodu a vlastnú štátnosť.

Vyvrcholením jeho aktivít bol rok 1970. Vzniká Svetový kongres Slovákov. Štefan Roman zastával post predsedu až do svojej smrti. Veľkú zásluhu si získal popularizáciou cyrilometodského duchovného odkazu. Pri príležitosti 1100. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu zorganizoval medzinárodnú konferenciu v Toronte, na ktorej sa zúčastnili vplyvné svetské a cirkevné osobnosti. Počas konferencie ho ocenil pápež Ján XXIII. Radom veliteľa rytierov Sv. Gregora Veľkého. Počas života Štefanovi Romanovi udelili tri čestné doktoráty - v roku 1967 St. Francis University v Antigonish, v roku 1968 Torontskej univerzity a v roku 1980 Laurential University v Sudbury. Dostal aj najvyššie štátne vyznamenanie Order of Canada. V roku 1982 mu udelili Cenu J. G. Diefenbakera, v roku 1986 Európsku cenu Karola IV., v roku 1990 Národnú cenu Slovenska In memoriam a v roku 1995 najvyššie štátne vyznamenanie Rad bieleho dvojkríža I. stupňa.

Celý život Štefana Romana a jeho filozofia podnikania vychádzala z jediného princípu - z lásky k blížnemu. Bol tvrdým odporcom kapitalizmu i socializmu. Všade vo svete, kam ho kroky zaviedli, prednášal o problémoch Slovenska, presadzoval riešenia. Snahy o slobodu krajiny našli v ňom vynikajúceho predstaviteľa

a zástancu. Politickú a kultúrnu činnosť Slovákov v zahraničí zastrešoval morálne aj finančne.

Zostavovateľky ďalej konštatujú, že Štefan Roman vždy zostal skromným človekom, ktorý sa najlepšie cítil v kruhu svojej rodiny. Mal sedem detí. Rodina bola preňho celý život zdrojom radosti a spokojnosti. Často uprednostňoval rodinu pred spoločenským životom. Štefan Roman ostal verný nielen národu, ale aj gréckokatolíckej viere, ktorú si zachoval a rozvíjal aj v Kanade. Na svojom pozemku v Toronte dal postaviť katedrálu Premenenia - je presnou kópiou chrámu v jeho rodnej dedine. Finančná hodnota stavby, ktorú sám aj financoval, je 24 miliónov dolárov. Duchovná hodnota je však nevyčísľiteľná. Základný kameň posvätil pápež Ján Pavol II. pri svojej návšteve Kanady v roku 1984. Jej dokončenia sa však nedožil. Torontský denník Globe and Mail napísal: „Ešte aj po smrti predstavoval obraz nadživotnej veľkosti. Multimilionár, uránový cár, bojový apoštol neprikrášeného kapitalizmu a nekompromisný antikomunista, bankýr magnát Štefan B. Roman zomrel na infarkt 66-ročný ako legenda a jeho pohreb mal všetky znaky štátnej ceremónie. Obrad bol skutočne majestátny. Medzi smútiacimi účastníkmi boli premiér Ontária, manželka predsedu vlády, minister financií federálnej kanadskej vlády, kardinál Carter, arcibiskup Toronta, slovenskí biskupi z Ríma, Spojených štátov a Kanady. Vatikán poslal kondolencie a 30 kňazov koncelebrovalo zádušnú omšu, na ktorej sa zúčastnili reprezentanti ekonomického a finančného sveta popri stovkách Slovákov, ktorí si ho vážili, a obdivovateľov i zástupcov etnických skupín, ktoré boli naňho hrdí. Obledený bol v uniforme Rytiera komandanta sv. Gregora Veľkého a truhla bola obkolesená strážou v nedokončenej katedrále Premenenia.“

Anna Papiežová

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV V ČR		
	ČESKÝ ROZHLAS	
ČRO 1 - RADIOŽURNÁL	utorok	20.05 - 21.00
ČRO 6/RSE	streda	19.15 - 19.30
Regina Praha	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ústí nad Labem	pondelok, streda	18.45 - 19.00
Plzeň	pondelok, streda piatok	19.45 - 20.00 19.30 - 20.00
České Budějovice	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Hradec Králové	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ostrava	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Brno	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Olomouc	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Sever	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Vysočina	pondelok, streda	19.45 - 20.00

Už v prvých chvíľach rozhovoru vás zaujme nadšením, s akým hovorí o svojej práci, ktorá ju nesmierne baví. Pred piatimi rokmi založila dnes už veľmi úspešnú firmu ConPro, v ktorej je od začiatku i riaditeľkou. Je zakladateľkou nového originálneho projektu Manuál Úspešnej Ženy, ktorý v Čechách doposiaľ nemá obdobu. Eva Čejková je sympatická, pôvabná mladá žena a o jej spomínaný projekt je veľký záujem aj na Slovensku.

K úspechu sú potrebné aj neúspechy

Po maturite na Obchodnej akadémii v Chrudimí, v lete roku 2001, ste sa presťahovali do Prahy. Aké boli vaše plány?

Veľmi som chcela žiť a pracovať v Prahe - vždy ma lákala práca v médiách a v Prahe na to bolo množstvo príležitostí. Postupne som pracovala ako scenáristka v dvoch komerčných televíznych staniách. Po viac ako troch rokoch som sa rozhodla, že sa pustím do podnikania. Okolnosti ma priviedli k tomu, že som si na začiatku roka 2005 založila vlastnú firmu na usporiadanie konferencií a poskytovanie služieb v oblasti public relation. Zároveň som začala ďalej študovať - na Fakulte sociálnych vecí Univerzity Karlovej som si vybrala odbor súvisiaci s mojim podnikaním, Mediálne štúdiá. Vlni v lete som promovala.

Vybudovali ste veľmi úspešnú firmu, dnes už máte veľa významných a spokojných klientov - napríklad z oblasti štátnej správy, profesionálneho rastu, financií i módy. Vaše zariadenky v podnikaní však vôbec neboli jednoduché a bez prekážok...

Moje začiatky v podnikaní boli naozaj veľmi ťažké. Verila som ale, že prídu lepšie časy a podarí sa mi dosiahnuť svoj cieľ. Trpezlivo som budovala kontakty, získavala znalosti a skúsenosti. Po dvoch rokoch usilovnej práce sa karta našťastie obrátila a začalo sa mi dariť. A v súčasnosti, keď firma oslavuje piate výročie, sa naša činnosť rozšírila aj do oblasti produkcie a marketingu s využitím aktuálnych trendov na trhu - a tými sú dnes najmä zapojenia sociálnych sietí.

Vy ste sa ale neuspokojili s tým, že sa vám začalo dariť v podnikaní. Založili ste nový, originálny projekt pre ženy - Manuál Úspešnej Ženy. Ako a kedy nápad vznikol?

Okrem práce vo svojej firme som vždy chcela mať aj niečo svoje, niečo s výborným nápadom, čo nadchne. Tak sa na jar roku 2006 zrodil nápad usporiadať sériu lifestyle konferencií pre ženy na rôzne témy. A vo chvíli, keď som z názvu Manuál Úspešnej Ženy urobila skratku MUŽ, vedela som, že mám v ruke úžasný nápad a projekt, ktorý mi dodal obrovskú silu. Rýchlo sme zaregistrovali značku a pustili sa do práce. Všetci, ktorých som oslovila, boli a sú z projektu nadšení a mňa to nesmierne teší.

Aké sú hlavné ciele Manuálu Úspešnej Ženy?

Ako aj z názvu projektu vyplýva, snažíme sa ženám pomáhať na ich ceste k úspechom. Dodat' im odvahu a zdravé sebavedomie, aby dosiahli svoje ciele - myslím si, že v tejto oblasti väčšina z nich má ešte rezervy. Projekt MUŽ je akýmsi návodom, ktorý má poradiť dievčatám a ženám, ktoré chcú na sebe pracovať, ako

dosiahnuť vytúžený úspech, nech už ide o akýkoľvek úspech a to v rôznych oblastiach života. Na každú konferenciu pozývame renomovaných odborníkov a zaujímavých hostí z rôznych oblastí.

Aj napriek tomu, že má projekt v skratke názov MUŽ, rozhodne to nie je žiadne feministické hnutie alebo klub. Je pre ženy, ktoré vedľa seba potrebujú a chcú mať muža a ich túžbou je spokojná rodina, ale aj sebarealizácia v práci. Vieme predsa, že keď žena a muž dokážu spolupracovať v akejkoľvek oblasti života, môžu spoločne vytvoriť úžasnú veci. To je naše krédo. Chce to vzájomnú dôveru, podporu a toleranciu.

Čo pre vás znamená úspech?

Nemáme jednotnú definíciu úspechov. Pre mňa úspechom nie je len to, keď dosiahnem svoje ciele, ktoré som si vytýčila. Za úspech považujem pocit vnútornej harmónie. Tá je veľmi krehká a treba na nej neustále pracovať. K tomuto pocitu potrebujem hlavne slobodu, zdravie a rodinné zázemie. Potom je ľahšie ísť za pracovnými úspechmi. Mám prácu, ktorá ma veľmi baví. Máme i výborný pracovný kolektív. Každý deň vidno výsledky a hlavne, že sú naši klienti spokojní a radi sa k nám vracajú. Som jednoducho šťastná, to je môj úspech. Ale na ceste k úspechom patria aj neúspechy. Bez nezdarov a poučenia z nich by sa úspechy nedostavili - je to síce známa pravda, ale je dôležité si túto pravdu uvedomiť na vlastnej ceste.

Už máte za sebou deväť výročných konferencií MUŽa na rôzne témy - tá deviata sa konala nedávno, koncom marca, v Grandhoteli Bohemia v Prahe. O čom bola?

Pokračovali sme v téme, ktorú sme preberali na predchádzajúcej, ôsmej konferencii, ešte vlni na jeseň - Za všetkým hľadaj muža alebo Ženská a mužská komunikácia pod lupou II. A na tohtoročnú jeseň už pripravujeme jubilejnú, desiatu výročnú konferenciu pod názvom Desat' rán do klobúka alebo Desat' dobrých dôvodov na úspech.

Prezradíte, o ktoré témy majú ženy najväčší záujem?

Zatiaľ bol - a stále je - najväčší záujem práve o témy o ženskej a mužskej komunikácii. Veľký ohlas mala aj konferencia na tému Aktívny život po päťdesiatke. Je to cieľová skupina žien, na ktorú sa akosi zabudlo - po zamatovej revolúcii už vchovali svoje deti a teraz sú väčšinou opustené. Aj tejto vekovej kategórii žien sa chceme v rámci MUŽa naďalej venovať.

Už tri roky podporujete Nadačný fond Slnko pre všetkých, ktorý sa zameriava na

podporu detí a dospelých so špeciálnymi potrebami. A vaša podpora má hodnotu už takmer milióna korún a tohto roku ste za to získali ocenenie „Cena Slnka“ ...

S riaditeľkou a zakladateľkou tohto fondu, pani doktorkou Blankou Dvořákovou, som kedysi nakrúcala reportáž pre jeden televízny program a rozhodla som sa im takouto cestou pomáhať. Mám z toho veľkú radosť.

Máte slovenský pôvod. Kto z vašej rodiny pochádza zo Slovenska?

Môj starý otec z matinej strany pochádza z Košíc, má 78 rokov, ale počas druhej svetovej vojny sa musel s rodinou presťahovať na Moravu. Jeho súrodenci sa postupne vrátili opäť do Košíc, takže stále máme príbuzných na Slovensku. Rada sa pamätám na to, že už ako malé dievčatko som s rodinou z Pardubic cestovala vlakom do Košíc k nim na návštevu. Mne sa to vždy zdalo úplne prirodzené a bežné, že máme príbuzných aj na Slovensku. Len ma mrzí, že v súčasnosti už české deti a mladí ľudia skoro nerozumejú po slovensky. Je to naozaj škoda.

Vy s tým nemáte problémy...

So slovenčinou nemám problém. Je to nádherný jazyk, veľmi sa mi páči. Slováci sa mi v niektorých veciach zdajú pohodovejší ako Česi.

Plánujete niekedy v budúcnosti usporiadať konferencie Manuálu Úspešnej Ženy aj na Slovensku?

Určite. Myslím si, že slovenský trh má obrovský potenciál. Nedávno som už dostala konkrétnu ponuku na realizáciu MUŽa na Slovensku. Prebiehajú rokovania so slovenskými partnermi. Akonáhle budeme mať konkrétne výsledky, môžete sa o tom podrobnejšie dočítať na našich webových stránkach. Každopádne sa na spoluprácu so Slovenskom už teraz veľmi teším.

Eva Kubáňová

SNÍMKA: ARCHIV

Keď vyšla jej prvá kniha, mnohí ohrnuli nos: „Zase ďalšia moderátorka, ktorá si myslí, že vie písať.“ Fackou pre neprajníkov bolo, keď sa román Všetko alebo nič stal bestsellerom. Zanedlho na to, s rovnakým úspechom, vyšlo jeho pokračovanie Stalo sa mi všetko. Z bývalej moderátorky komerčného rádia a ženských programov v komerčnej televízii, ktorú všetci poznajú ako Evitu, sa stala spisovateľka a vydavateľka ženskej literatúry. Ako však zvykne Eva Evita Urbaníková hovoriť, knihy, ktoré u nej vychádzajú, v žiadnom prípade nemajú červenú farbu.

Čo sa ženám páči

Keď ti prvýkrát zišlo na um, že napíšeš knižku?

Už veľmi dávno. Ambíciu, že budem najmladšia spisovateľka, ktorá vydá na Slovensku knihu, som mala už na strednej. Neustále som niečo písala. V tom čase ma ale prevalcovala škola a frajeri... Od trinástich rokov som si písala príhody do zápisníčkov a postupne z toho naozaj vznikla kniha. Keď bol môj syn ešte bábätko, tak som si k tomu sadla a pozrela sa, či z toho niečo bude. Po odchode z časopisu Markíza som to len dotiahla. Som povaha, ktorá, keď niečo

o pôžičku, všetko som vybehala, osobne oslovila všetkých distribútorov a intuitívne verila, že sa knižka bude páčiť a bude komerčne úspešná. Podarilo sa!

Vedela si, že sa práve začala úplne nová kapitola tvojho života?

Úplne prirodzene som cítila, že keď takéto niečo ženy chcú, nemusím to predsa písať iba ja sama, je tu množstvo autoriek. Založím vydavateľstvo. Pomaly sa na to nabalovali ďalšie veci, až z toho vznikla fungujúca firma.

obchodného riaditeľa a grafika. Sú šťastní, pestujeme si ich.

Cielovou skupinou sú však ženy...

Jasné, vôbec sa netvárim, že by to mali čítať chlapi. Tí potrebujú niečo celkom iné.

Tvoje vydavateľstvo patrí medzi tie, ktoré s otvorenou náručou víta texty aj neznámych autorov. Koľko ich chodí e-mailom?

Priemerne 20 - 30 rukopisov mesačne. Z toho 90 percentám podakujeme a vrátime ich. Niekedy je to dobrý rukopis, ktorý sa však nehodí do nášho žánru. Prísne si strážime svoju cieľovú skupinu.

Stalo sa už, že si niekomu, kto ti poslal e-mailom rukopis, aj naozaj vydala knihu?

Akurát prednedávnom. Je to úplne neznáma autorka, volá sa Jarka. Je Slovenkou, ktorá v priebehu roka tragicky stratila rodičov a snúbenca. Spamätala sa z toho a odišla žiť do Afriky. Veľmi pekný príbeh, navyše pravdivý.

Je niečo špeciálne, čo musí tebou schválený rukopis absolvovať?

Výsledok musí byť trochu po mojom. Keď niečomu verím, intuitívne viem, že to bude dobré. V mojom vydavateľstve je to rovnaké: úspech i neúspech sú

napíše, tak je presvedčená, že už včera to malo byť vonku. Nemohla som čakať, kým sa to niekomu zapáči a povie mi, že za pol roka to možno vydá. Povedala som si, že to vydám sama. V banke som si zažiadala

Tvoje vydavateľstvo nikdy pôsobí ako živelný ženský klub.

Smejeme sa, že sme akýmsi štátom v štáte. Ale máme aj dvoch chlapcov, statných štyridsiatnikov,

na mne. Viem, čo sa ženám páči. Keď sa do toho pustíme, znamená to hodiny pri telefóne, je tam veľa otáznikov, v dobrom sa hádame, ale na konci je z toho kniha, s ktorou je spokojná autorka i ja.

Čo najhoršie si čítala z toho, čo prišlo mailom?

Najhoršie sú rukopisy, ktoré sú plné vulgarizmov len preto, aby boli vulgárne. Alebo, keď na prvých tridsiatich stranách nie je nič rozohrané, žiaden príbeh, ale je tam sex z každej strany. Sú tam kávačky, cigarety, značkové obchody, chce to byť strašne moderné, ale nemá to žiadnu hĺbku. A vyhýbam sa červenej knižnici. I Petra Nagyová-Džerengová, ktorej ideme vydať knihu, napísala niečo, čo sa nepodobá na jej predchádzajúce veci. Je to ťažší príbeh, osud dcéry a mamy na pozadí šesťdesiateho ôsmeho roku.

Knihy z tvojho vydavateľstva oslovili mnoho žien, dokonca aj ťažké intelektuálky si ich berú na dovolenku. Mala si aj negatívnu reakciu?

Dozvedela som sa o sebe, že som Judáš slovenskej literatúry a podobné hlúposti. Sú ľudia, elitári, intelektuáli, ktorí sú presvedčení, že čítať sa dá len Bulgakov. Ja som však presvedčená, že knižkami, nielen mojimi, ale všetkými, ktoré vydávame, sme mnohé mladé dievčatá priťahli ku knihám. A že sa postupne dostanú aj ku Karenine a ťažšej literatúre. Zvyknú si na to, že majú v rukách knihu. Napriek tomu, že som si vedomá, že sme ľahká literatúra, píšeme rýchlo a civilne, nepíšeme povrchné, sú tam veci zo života. Nie je to len o tom, že sa dvaja ľúbia a potom príde happy end. Naše veci sú odžité. V súčasnosti vydávame knižku Čistá voda. Je to osobný príbeh ženy, ktorá žila desať rokov v manželstve s psychopatom a nevedela sa z neho nijako vymaniť.

Čo to bolo za človeka?

Rok čo rok ju v manželstve veľmi nenápadne a múdro, keďže bol inteligentný a vážny v spoločnosti, úplne izoloval od sveta a urobil z nej nesebavedomú sliepku. Pritom je to skvelá žena. Keď mi o tom rozprávala, až mi chlpý stáli. Reakcie sú rôzne. Ale pokiaľ ide o múdreho človeka, ten prijme všetko, čo je na trhu, a nerieši, keď sa mu niečo nepáči. Nemusí sa vám páčiť nová pesnička obľúbenej kapely, stále jej budete fandit'.

Kto prvý čítal tvoju prvú knihu?

Moja kamarátka Darča. Vtedy sme boli vo veľmi intenzívnom kontakte. Mnohé príbehy, ktoré tam sú, sme prežili spolu. Boli sme mladé, poplašené, boli to príhody, ktoré sme zažili počas vysokej školy. Keď som to písala, už som mala deti. Skvele sme sa na tom zabávali a spomínali. Je tam veľa z toho, čo sa stalo mne a mojim kamarátkam, keď sme bývali na internáte, skoro až kronika tých čias.

Nie sú niekedy na teba chlapi nazlostení, že sú v твоjich príbehoch často za nezodpovedných?

To neriešia, skôr ich zaujíma, či som to všetko naozaj zažila. Môj otec mi vyčítal slovník, ktorý je v knihe. Bol zhrzený, ako rozprávam. Darma som ho presviedčala, že to nie je môj slovník, ale slovník mojich postáv. Kniha nie je proti chlapom. Len sa v príbehoch skrátka taký chlap vyskytoval.

V ďalšej novej knihe je hlavnou témou homosexualita. Aký je na to ohlas?

Dobry, pretože je to konečne knižka, ktorá nechce šokovať. Je to príbeh o normálnom chalanovi, ktorý je homosexuál. Hľadá lásku a pochopenie. Nabúrili sme mýtus, že homosexuáli sú len tí v šoubiznise, tí afektovaní. Pritom homosexuálom môže byť chalan, ktorý na to vôbec nevyzerá. Ľudia sa toho stále boja. I sponzori sa odmietali na tejto knihe podieľať. Nevadí. Autorka ju napísala civilne, konzultovala s homosexuálnymi kamarátmi, ktorí pracujú v bankách a podobných sférach. Tým pádom je to reálne.

Ako t'a prijali na českom trhu?

Český trh je iný. Ide to pomalšie ako na Slovensku,

ale oni tvrdia, že je to v poriadku. Vyšli tam obe moje knihy a chcú vydať ďalšie knihy.

Nemrzí t'a, že to vydali po česky?

Nie, naopak. Rokujeme s Talianmi a Poliakmi, budeme mať ďalšie jazykové mutácie. Nie som nostalgická a realita je taká, že mladí Česi nechcú čítať po slovensky. Tak to majú po česky. Dokonca, keď sa knihy prekladali, bola sranda. Prekladateľka nevedela preložiť nejaké slová a slovné hračky. Oslovenia ako „Murko“, „ty prdkoš malý“, všetko je v knihe povedané s láskou a pre-

kladateľka bola bezradná. Celá moja firma bola na telefóne a hľadali sme spoločne najlepšie výrazy, aby sa to nestratilo. Bolo to strašne fajn.

Čo hovoria tvoje deti, keď sa ich spýtajú na povolanie mamy?

Že som spisovateľka. Linda už dokonca píše knihu, o ktorej je presvedčená, že ju vydám. Je o dvoch dvojčatách a každé je iné. Teším sa, pretože si aspoň cibrí pravopis. U nás, kam sa pozrieš, sú rukopisy plné značiek. Keď si sadnem, už vedia, že mama číta. Fifo si pozerá obrázky, ja čítam rukopis a Linda si sadne vedľa mňa a číta knihu. Ale neviem, či je spisovateľom človek, ktorý napíše tri knižky. Skôr som vydavateľka, ktorá i píše.

Ako si prežívala obdobie, kým sa toto všetko len rozbiehalo?

Stále sa mi zdá, že to ide veľmi rýchlo. Píšem aj svoje veci, píšem v tempe, v akom mi dovoľia moje deti. Som na ne sama, o tretej popoludní už nič nespravím. Najprv som robila všetko, neskôr som oslovila ľudí. Každý robil z domu. Dospeli sme do štádia, že sme potrebovali kanceláriu. Zrazu je všetko efektívne, nikto mi nevolá, mám na to ľudí a môžem písať. Vo firme sa všetci poznáme, aj s rodinami, máme svoje pravidlá, všetko funguje, robíme osemčlenné žúrky a hlavne sa v robote nestresujeme.

Našla si sa v tejto práci?

Tu som doma. Možno aj preto naša firma funguje. Teším sa do roboty. O tretej im hovorím, aby išli domov. Ak máš niečo tvoriť, musíš aj žiť. Za počítačom nič nevymyslíš.

Je to po rokoch v médiách tvoj vyznívaný džob?

Vždy som snívala o tom, že budem šéfredaktorkou dobrého ženského časopisu. Dokonca si myslím, že sa mi to raz podarí, že sa do toho moje vydavateľstvo pustí. Veľmi po tom túžim, ale keď som to povedala v robote, boli zhrzení. Ja si však stále hovorím - prečo nie? Aspoň budú mať kde vychádzať recenzie na naše knižky!

Zuzana Kostelníková

Slovenské vysielanie v Českom rozhlase

Keď sa Československá republika rozdelila, vo verejnoprávnom Českom rozhlase vznikla celkom nová slovenská publicistická relácia s takým adekvátnym názvom - „Stretnutie“. Tento 55-minútový rozhlasový magazín sa vysiela každý utorok po krátkych správach o 20,05 hod. na ČRo 1 a jeho zámerom je Slovákom žijúcim v Čechách sprostredkovať informácie o najnovších politicko-spoločenských udalostiach v ich rodnej krajine a priblížiť im aj významné slovenské osobnosti. Relácia má určité pravidelné rubriky, ktoré strieda hudba, konkrétnejšie, piesne slovenských interpretov.

Magazín z 9. marca moderoval - ako zvyčajne - Miro Mokoš. Vypočuli sme si šesť samostatných príspevkov, z ktorých prvé dva a takisto aj posledný majú vari od samého začiatku vysielania svoje pevné miesto. Sú to informácie z oblasti politickej (najmä v súčasnosti, keď sa aj v SR blíži voľby), športová rubrika a poslucháčska súťaž. Materiály, ktoré do Stretnutia pripravuje Bratislava, majú zakaždým punc zaujímavosti a pestrosti. Vysoko možno tentoraz hodnotiť najmä príspevok k 20. výročiu vzniku slovenského Rádiožurnálu. Na jeho začiatky si zaspomínali prví spravodajskí redaktori - Ivan Mjartan, Michal Berko a Michal Tvarožek (jediný, ktorý po všetky tie roky zostal Rádiožurnálu verný a je jeho šéfredaktorom).

Autorsky sa moderátor podieľal na štvrtom príspevku - telefonickom rozhovore so slovenským filmovým režisérom Jaroslavom Vojtkom, ktorý niekoľko rokov nahrával pozoruhodný, z histórie vychádzajúci film My zdes. Tento magazín evidentne nemá režiséra a teraz už možno ani zodpovedného redaktora, tí by si totiž uvedomili, ako je potrebné zdôrazniť názov filmu, aspoň len na konci rozhovoru, keď naň moderátor formou reklamy pozyva divákov do pražských kín.

Z rozhovoru s výtvarným umelcom Ľubomírom Gumanom, vystavujúcim v pražskej galérii svoju tvorbu (viedla ho umelkyňa-odbornička), zvlášť sympaticky vyznelo jeho úprimné poďakovanie košickému pedagógovi Tiborovi Gállovi, ktorý ho tomuto umeniu príučal. Záverečnú súťaž uviedla Martina Čiháková, slovenská advokátka pracujúca v hlavnom meste. Otázka vyplynula z jej rozprávania.

Od takmer hodinového magazínu by sa vari očakávala aj istá žánrová pestrosť, napríklad začleniť doň nastálo aj reportáž - hoci s kratšou minútážou alebo autorskú poznámku na aktuálnu spoločenskú tému. Stretnutie by sa iste oživilo aj humoristicko-satirickou rubrikou. Možno by to prispelo k zvýšeniu počtu stálych poslucháčov tejto už dlhoročnej slovenskej relácie ČRo.

Jolana Kolníková

PREDPLATNÉ

Ponúkame vám možnosť za mimoriadne výhodných podmienok si náš časopis predplatiť. Jedno číslo vás bude stáť len 10 Kč, na Slovensku 0,33 €, pričom cena vo voľnom predaji je 18 Kč/0,6 €. Dostanete ho teda za 55 percent ceny a nemusíte ho zháňať po stánkoch!!! Sami si môžete zvoliť aj obdobie.

Zašlite objednávkový kupón s vyznačeným predplatným obdobím (prípadne si časopis objednáte telefonicky), my vám začneme zasielať magazín Slovenské dotyky a zároveň vám pošleme i vyplnenú zloženku, ktorou uskutočnite úhradu.

Predplatné v ČR:

Pisomné objednávky:
Vydavateľství MAC, s.r.o.,
U Plynárny 404/91,
101 00 Praha 10
Telefonické objednávky:
226 218 865

Predplatné v SR:

Pisomné objednávky:
Magnet-Press Slovakia,
P. O. Box 169, Teslova 12,
830 00 Bratislava
Telefonické objednávky:
244 454 559, 244 454 628

Firmy (z ČR i SR) môžu uhradiť predplatné aj na základe faktúry. Platí normálny postup, treba len na objednávkový kupón dopísať heslo „faktúra“ a priložiť lístok s vašim IČO, DIČ a bankovým spojením.

Objednávky do zahraničia (mimo ČR a SR) na rok 2009 prijíma redakcia. Poplatok 15 USD (Európa a zámorie pozemnou cestou), respektíve 20 USD (zámorie letecky) uhradte na náš účet číslo 192786560227/0100 v Komerčnej banke, pobočke Praha-Mesto.

SLOVENSKÉ DOTYKY

Magazín Slovákov v ČR OBJEDNÁVKOVÝ KUPÓN

.....
meno a priezvisko

.....
adresa (vrátane PSČ)

od mesiaca:

do mesiaca:

.....
podpis

Mesačník SLOVENSKÉ DOTYKY,
Magazín Slovákov v ČR, č. 4/2010

Vydavateľ: Slovensko-český klub, Anastázova 15, 169 00 Praha 6, IČO: 65398777
Vydavateľstvo: Vydavateľství MAC, s.r.o., U Plynárny 404/91, 101 00 Praha 10
Adresa redakcie: Salmovská 11, 120 00 Praha 2, tel.: 224 918 483
tel./fax, záznamník: 224 919 525, e-mail: dotyky@czsk.net, http://dotyky.czsk.net
Šéfredaktorka: Naďa Vokúsová, zástupca šéfredaktorky: Vladimír Skalský,
grafická úprava: Jozef Illiaš, jazyková úprava: Éva Svorová
Inzerciu prijíma redakcia
Rozširuje PNS, Mediaprint&Kapa, Transpress a súkromní distributéri
Vychádza s finančným príspevkom Ministerstva kultúry ČR
Podávanie novinových zásielok povolila Česká pošta, s.p., odštepny závod Praha,
č. j. NOV 6098/96 zo dňa 23. 8. 1996, reg. č. MK ČR 7535,
Vyšlo 1. 3. 2010

Redakčná rada:

Anton Baláz, Ladislav Ballek (predseda), Vojtech Čelko, Ľubomír Feldek,
Vladimír Hanzel, Emil Charous, Ján Rakytko, Vladimír Skalský,
Juraj Šajmovič, Marián Vanek, Robert Vano, Naďa Vokúsová, Gabriela Vránová

Vydavateľství
spol. s r.o. **MAC**

U Plynárny 404/91, 101 00 Praha 10
tel./fax: 226 218 865
e-mail: info@vydavatelstvimag.cz

Nabízí

• zajištění

kompletního vydavateľsko-nakladateľského servisu
foto, grafická úprava, tisk,
správa předplatitelského kmene,
distribuce předplatitelům
pro periodika i knižní publikace

• vlastní produkci

50 druhů diet při nejčastějších onemocněních,
stolní kalendáře „Práce na zahrádce“,
„Recepty pro diabetiky“,
knihy s hobby a sportovní tematikou.
Více o nás a našich titulech včetně
možnosti pohodlného nákupu
v našem e-shopu, naleznete
na www.vydavatelstvimag.cz

Ako každý, tak aj tento rok, sa otvoria brány Veľtrhu súčasného umenia ART Prague 2010. D+Gallery and AD 71 s.r.o. vo svojej expozícii opäť vystavia kolekciu súčasného slovenského výtvarného umenia. Tentoraz to bude maľba acrylom - celkom nová kolekcia Mgr. Jany Lalovej-Rehákovéj a sochárska tvorba spolu s kresbou akad. soch. Kláry Pataky. Dnes si pripomenieme tvorbu maliarky, v budúcom čísle sa vrátíme k sochárskej tvorbe Kláry Pataky.

ART Prague 2010

Jana Lalová-Reháková, ktorá práve v dňoch veľtrhu oslávi svoje 35. narodeniny, absolvovala štúdiá na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave odbor výtvarná výchova - história v triede akademického maliara doc. Stanislava Harangózu, ktorý ovplyvnil jej počiatkovú tvorbu najmä v technike - maľba pastelom. V roku 2008-2009 absolvovala súkromný semester u prof. Ivana Csudaia na VŠVU v Bratislave.

Už v roku 1999 samostatne vystavovala v Bratislave. Jej tvorba zaujala niekoľko galérií a pražská D+Gallery začala autorku zastupovať v Českej republike. Od roku 2000 do roku 2009 usporiadala autorka celkom 12 samostatných výstav, jej tvorba bola zaradená aj do 7 výstav kolektívnych. V roku 2004 sa Jana Lalová zúčastnila na ART Prague spolu s prof. Jozefom Jančovičom, Vierou Žilinčanovou, Janou Černou-Korkoš, ... Vystavovala kolekciu nefiguratívnych pastelov. V lete roku 2004 mala veľkú samostatnú výstavu takmer 100 obrazov v galérii M. A. Bazovského v Trenčíne.

PhDr. M. Zervan v katalógu k prvej bratislavskej výstave autorky povedal, že „obrazy Jany Rehákovéj nám približujú medzifázu vznikania Platónovho sveta, v ktorej ešte nevidíme definitívny a súčasne dôverne známy svet predmetov a vecí, ale stávame sa na ich pozadí svedkami ich vzniku...“ Chcel tým zdôrazniť, že geometrické metamorfózy päť či osemuholníkov, ich zoskupovanie do nestabilných meniacich sa tvarov nie sú celkom realistickým pohľadom na svet. Čo je však realizmus? Musí každý umelec vychádzať práve len z videného, alebo aj rovnako dôležité, ba niekedy aj dôležitejšie, je to precitované, tušené...? A geometrický útvar je jednou z možností vyjadrenia vnútorných pocitov súčasného človeka. Ved' v slovenskom maliarstve máme niekoľko osobností, ktoré tradíciu konštruktivismu v novej podobe dovedli do bravúrnych výsledkov. Stačí spomenúť Aloja Klímu a jeho manželku Tamaru, či prof. Eduarda Antala a jeho ženu Elvíru.

Súčasná kolekcia acrylov Jany Lalovej je prekvapujúca. Po pôrode synčeka Filipa akoby našla samú seba. A opäť v nefiguratívnej maľbe. Prof. Ivan Csudaia ju správne nasmeroval. I v acryle u Jany Lalovej dominuje farba v celom spektre, vrátane nefarieb: čiernej a bielej. Vie s farbou poctivo narábať. Vždy ju stavia do protikladu, niekedy značne prekvapujúceho. To v nás vzbudzuje dojem expresívnosti, možno až nezvyklej pre slovenskú tvorbu. Akoby sa vracala (nie obsahom, ani kompozíciou) k svojej veľkej láske - W. Kandinskému, Malevičovi a S. Delonyi. Jej súčasná kompozícia je značne odvážna (tu sa poučila u prof. Csudaia). Časť obrazu je akoby prázdna a do „prázdnoty“ ľahko nahodí „obsah“. Napríklad v triptychu Dialnica do snov, či Každý si nesie svoj kríž.

Čo môžeme povedať na záver o súčasnej tvorbe Jany Lalovej-Rehákovéj? Jej maľba v širšom zmysle slova reprezentuje tie filozofické a umelecké snaženia, ktoré reprezentujú súčasnú podobu výtvarného umenia v oblasti nefiguratívnej tvorby mladej generácie nielen u nás, ale aj vo svete.

Tak nezabudnite sa prísť pozrieť do pražského Mánesa v čase od 10. do 16. mája 2010.

Anton Divácký

S AUTOROM ČLÁNKU

OSUD

VÝROČIE ALEXANDRA HALVONÍKA

ANALYTICKÉ SVETLO A TIEŇ

Minulý mesiac sa dožil šesťdesiatich piatich rokov významný slovenský literárny kritik a publicista Alexander Halvoník, s ktorým naše organizácie a časopisy už roky veľmi často a intenzívne spolupracujú. Šaňa Halvonika sme poznali ako veľmi príjemného, skromného a stále sa usmievajúceho človeka, ktorý prekypuje ústretovosťou a ochetou. Neznamená to však, že vo svojich kritikách, analýzach a úvahách nedokáže tvrdo stáť za svojím názorom. Je to vynikajúca kombinácia, ktorá mu nepochybne priniesla celý rad úspechov. Srdečne a úprimne blahozeláme a prajeme nielen veľa nových úspechov, ale aj zdravia a prostého životného štastia... (red.)

SVRBNIE KRVI

(úryvok)

Keď som sa dozvedel o jestvovaní bielych a červených krviniek, dostal som horúčku. Bol som ešte malý chlapec a nevedel som pochopiť, ako je možné, že biele a červené krvinky tvoria červenú krv. Často sa mi snívalo o ich neľútostnom boji, v ktorom raz vyhrávali červené, inokedy biele.

Prebúdzať som sa z úzkostných snov a v zúfalom strachu som si vreckovým nožíkom robil zárezy do prsta, aby som sa znova a znova presvedčal, že moja krv je naďalej červená. Ba niekedy sa mi zdala ešte červenšia aj napriek tomu, že biele krvinky vo sne na hlavu porazili červené. Toto poznanie ma však neuspokojovalo. Ba naopak, namýšľal som si, že všetko je volajako ináč, že moje zmysly ma nehorázne klamú a že raz sa aj tak zobudím celkom iný, z prsta mi vytečie biela krv a vlastní rodičia ma vyženú ako cudzieho, ak sa nestane niečo oveľa horšie.

Po čase som si zvykol na vlastnú červenú krv a bol by som celkom zabudol na jej ľahostajný a krutý rozpor, keby mi ho aj v hlbokéj dospelosti neboli pripomínali drobné jazvičky na vnútornej strane ľavého malíčka, ktoré ma, nevedno prečo, začali v najvypätejších situáciách štekľivo iritovať.

Krvinky ma už dávno prestali vzrušovať,

noci mávam bezsenné, ale k týmto jazvičkám som nadobudol takmer nežný vzťah. Stali sa pre mňa takpovediac posvätné. A možno som ich mal zo všetkého na sebe najradšej.

Nikdy som totiž nevedel rozoznať opravdivé nebezpečenstvo. Dnes si vlastne uvedomujem, že situácie, ktoré iných ľudí privádzajú do stavu nepríčetného vytrženia, na mňa nezapôsobili skoro nijako. Žil som si iba svoje dni bez pamäti a noci bez snov. Zmaturoval som, porobil som štátnice, oženil som sa, narodilo sa mi a zahynulo dieťa, narodilo sa druhé, stupienok po stupienku som bez radosti a zadosťučinenia vystupoval po spoločenskom rebríčku, potom som pochoval rodičov a rozviedol som sa, ale všetko to akosi jedno do druhého zapadalo, nič nebolo dôležitejšie ako iné a po chvíľach, keď som sa nútil uvedomiť si rozsah a dosah

Alexander Halvoník sa narodil 22. marca 1945 v Novej Bystrici. Základnú školu vychodil v Oščadnici. Študoval na strednej škole v Čadci (1959-1962). Roku 1968 absolvoval štúdium francúzštiny a slovenčiny na FF UK v Bratislave. Potom pracoval ako redaktor v Československej tlačovej kancelárii, neskôr pôsobil v Ústrednej knižnici SAV. V rokoch 1969 - 1979 bol zástupcom riaditeľa Strediska vedeckotechnických informácií, 1980 - 1981 zástupcom šéfredaktora vydavateľstva Veda, 1981 - 1992 vedúcim literárno-dramatického oddelenia a riaditeľom odboru knižnej kultúry na MK SR. V rokoch 1992 - 1996 bol šéfredaktorom časopisov Knižná revue a Literika, súčasne zástupcom šéfredaktora Slovenských pohľadov. Krátko bol aj redaktorom Literárneho týždenníka. Od roku 1997 do roku 2002 bol riaditeľom Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov. Od jesene roku 2002 je riaditeľom Literárneho informačného centra v Bratislave.

Alexander Halvoník ako prozaik knižne debutoval až po päťdesiatke novelou *Svrbenie krvi* (1996). Napriek tomu je už po desaťročia trvalo prítomný v slovenskej literatúre ako jej komentátor, kritik a interpret. Jeho analýzy ročnej literárnej produkcie i jednotlivé kritiky či úvahy o čiastkových problémoch tvorby a vydavateľskej praxe, jeho sústavné rozhlasové hodinovky o aktualitách literárneho života, vrhajú na literárny svet bohato členené analytické svetlo i tieň.

Halvoníkov prozaický debut *Svrbenie krvi* veľmi slubne rozohráva poetiku neštylizovanej nahoty možného, no nechceného zúfalstva, podobné Hannikerovým *Krutým poviedkam* z roku 2002. Ukazuje sa, že je to poetika, charakteristická pre súčasnosť. Halvoník sa však dioptriou surového obnaženia ľudskej malosti a útrpnosti podujal stvárniť a pre dnešný čas „mimeticky adaptovať“ (Adorno) minulosť. Práve tú, tesne pred prevratom roku 1989. Takého návraty – zaiste, najmä na románových plochách – umožňujú využiť výhody odstupu. Dávajú perspektívu pre pochopenie jadra premeny. O novele *Svrbenie krvi* možno povedať ešte jedno: mala byť napísaná už v roku 1989 či nedlho pred ním. No rozhodne by v tom čase nenašla vydavateľa. Vyšla teda v pravý čas, ak ju vnímame nielen ako sužet, ale aj – v duchu zásad nového historizmu – ako doplnok, takpovediac „kurze Erläuterung“ nášho dejinného poznania o príčinách strategických zmien na konci 20. storočia.

Peter Valček

prežitých udalostí, prišli iné, doslova ma vtiahli do seba a ja som im bol vďačný, že prišli, že si ma vzali, že nedopriali môjmu rozumu čas, aby sa prehrabával vo franforcoch udalostí a citov, z ktorých sa aj tak nedalo už nič zlepšiť. Iba jedno viem celkom isto. Vždy, keď sa so mnou niečo naozajstné dialo, prichytil som sa, ako si súcham vnútornú stranu malíčka. V takýchto chvíľach som zažíval neurčitý pocit, že som tieň a z obrovskej dialky sa vraciam k sebe. Aj keď som sa ani vtedy neponáhľal myslieť na niečo veľmi konkrétne, bol to vždy znepokojujúci odkaz, že sa naozaj niečo stalo a že by som pravdepodobne mal tomu venovať pozornosť. Na druhej strane mi to pomáhalo, lebo to bol signál, aby som sa ešte vášnivejšie vrhal do víru udalostí, aby som ešte horúčkovitejšie pracoval alebo vyhľadával ešte silnejšie zážitky či vzrušenia. A tak aj dnes neklamne viem, že sa so mnou niečo deje. Nevieť čo, ale viem to už niekoľko mesiacov. Už dlhší čas ma z ničoho nič prepadne túžba pošúčať si malíček, a ak sa neprichyťím, že si ho naozaj súcham, tak aspoň cítim jeho nutkavé vytrvalé svrbenie, ktoré chvíľami prechádza až do halucinujúcej bolesti, chvíľami sa stráca a ostáva po ňom len hluchá ozvena pomiešaná s predtuchou čohosi zásadného, čohosi, čomu nebudem vedieť porozumieť ani tak, ako som rozumel tomu, čo sa už stalo.

Spisovateľa Júliusa Vanoviča netreba čitateľom Slovenských dotykov bližšie predstavovať. Viackrát sme v priebehu posledných rokov predstavili túto skutočne renesančnú osobnosť slovenskej literatúry – literárny historik a kritik, kultúrny historik, esejista, publicista a prozaik a taktiež vydavateľ výborného literárneho štvrťročníka *TVORBA*. Jeho jubileum, narodil sa 11. apríla 1935 v Dražkoviaciach, a beseda s ním, ktorá bude koncom apríla v Slovenskom inštitúte, nás primäla uviesť úryvok z niektorej jeho knihy. V Literárnej prílohe sa venujeme beletristike, tento raz urobíme výnimku. Predstavíme úryvok z výsostne odbornej knihy, jeho biografie o Václavovi Černom. Je to skutočne pozoruhodná kniha. Má veľa predností, ale na prvom mieste by som predsa len uviedol, že je to zatiaľ jediná monografia o tejto pozoruhodnej a do určitej miery kontroverznej postave českej kultúry. A nota bene, v slovenčine.

Václav Černý mal a má veľa priaznivcov, ale zároveň je aj veľa ľudí, ktorí majú iný pohľad, než napríklad prezentoval vo svojich spomienkach. Tieto rozsiahle memoáre podávajú osobité svedectvo o osudoch českého národa a najmä českej kultúry od dvadsiatych do sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Len telegraficky k Václavovi Černému. Žil v rokoch 1905-1987. Je najvýznamnejším českým literárnym kritikom po Šaldovi a predstaviteľom českej duchovnej kultúry dvadsiateho storočia. Študoval na reálnom gymnáziu v Náchode a na lýceu Carnot vo francúzskom Dijone. Pokračoval v štúdiu romanistiky a bohemistiky na FFUK v Prahe. Krátky čas učil v Brne. V rokoch 1930-34 pôsobil ako sekretár v Inštitute d'Études Slaves v Ženeve, kde bol v rokoch 1931-1936 aj docentom literárnej komparatistiky na tamojšej univerzite. Od roku 1936 bol vysokoškolským učiteľom, redaktorom kritickéj

prílohy Lidových novín, v rokoch 1938-1942 a 1945-1948 vydával Kritický měsíčník. Za okupácie a v rokoch 1952-53 bol väznený, od roku 1945 pôsobil ako profesor všeobecnej a porovnávej literatúry na FFUK. Neskôr v Kabinete pre modernú filológiu a v archíve ČSAV. V rokoch 1968-1970 znovu prednášal na FFUK, potom bol až do smrti zakázaným autorom. Bol tiež signatárom Charty 77. Vo svojej literárnej historickej práci sa zaoberal romantickou a barokovou poéziou, klasickou českou literatúrou a vzťahmi medzi románskym a českým písomníctvom. Medzinárodný ohlas mal jeho objav a potom edícia rukopisu dvoch divadelných hier od Calderóna, zo zámočkej knižnice v Mladej Vožici.

Júliusa Vanoviča oslovil Václav Černý už v roku 1957 svojou staťou Na paměť FXŠ uverejnenou v Slovenských pohľadoch. Neskôršie ho nazval „kultúrnym a mravným svedomím“, ktorý mu „rozširoval obzory, inšpiroval k štúdiu, dával príklad života, uctieval, strhoval“.

Július Vanovič sám politicky perzekvovaný a autorsky umlčaný počas rokov normalizácie, sa rozhodol venovať osobnosti práve tak umlčovaného a zamlčaného českého vedca, ktorého, aby som použil jeho vlastné slová „vlastne nevelmi poznala len hrstka súčasníkov“.

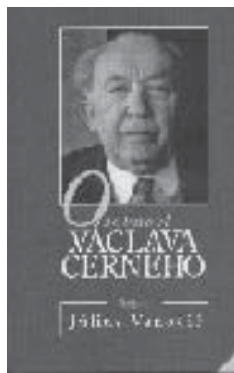
Július Vanovič pri práci na monografii - sám ju označuje za esej - zvolil ťažšiu cestu. Miesto jednoduchšie spracovanej biografie sa pustil do spracovania jeho tvorby, ktorú zasadil do biografických údajov. Podarilo sa mu vytvoriť neobyčajne zaujímavú, ale aj náročnú knihu, ktorú iste budú ceniť aj ďalšie generácie záujemcov - romanistov, bohemistov a tých, ktorých chcú poznať osobnosť Václava Černého.

Vojtech Čelko

OSOBNOSŤ VÁCLAVA ČERNÉHO

ÚRYVOK

To, čo nasleduje, vyplynulo zo skúseností druhej polovice života. Začiatkom dvadsiatych rokov sa Republika ešte kúpe v slobode a bezmračnej perspektíve; na lyceistu tragická skúsenosť nebola zatiaľ uvalená: to jasnému mladistvému pohľadu doráňaný sedemdesiatnik prepožíčiava v pamätiach zatmené okuliare: „A kdesi

na obzoru se ve mně rodil zásadní protest proti dějinnému údělu národa, jehož osudem by bylo stále začínat znovu, stále přerušovat svůj plynulý růst a zrání, věčně navazovat a „dohánět“,

věčně se dávat násilně vytrhnout ze skladebné vývojové začleněnosti do kulturní komunity, jež je jeho duchovní rodnou obcí, zkrátka vzpoura proti tomu opakovanému zcizování české duchovní a mravní podstaty, proti té věčné hanebné alienaci českosti pod diktátem jakéhokoliv cizího barbara. Aby pak s tou alienací sám Čech souhlasil a svolně adoptoval nařízený osud, to se mi zdálo být nejpodlejšími ponižením, které mu mohou dějinný osud a on sám sobě nachystat. *Hle, národní dějiny pořád ve světle Bergsonovy geniální analýzy duševní durée!* – podčiarkujeme my.

Kto chce, môže z tohto miesta vidieť aj celoživotne protestujúceho vlastenca, ktorý sa raz pateticky, raz ironicky a s posmechom, vždy však bytostne a vášnivo – a najčastejšie osamelo – búri proti narúšaniu, pretŕhaniu a spreneverovaniu rodného, súvislého a slobodného času českého

ducha a kultúry, za vlády nacistov aj komunistov, držiaca a strážiaca tento rodný český čas, nič z neho nezabúdajúc, nevypúšťajúc, ani neodpúšťajúc – čítaj jeho *Paměti!* – a tak pochopiteľne ani nemeniac a neprispôsobujúc nepravému, samozvanému, neslobodnému času ani jednu hodnotu, ani jeden názor, ba ani svoj slovník. Ani za fašistov, ani za komunistov. A kto chce, môže z tohto miesta uvidieť jeho celoživotný zástož nielen ako strážcu, lež i trpiteľa tohto ustráženého času: štyridsať rokov umlčovania a perzekvovania: dve zastavenia Kritického měsíčníka, nacistami aj komunistami, tri vyhodnenia z univerzity, jedno nacistami, dve komunistami, a dve väzenia – nacistami (s opakovanými mučeniami, v ktorých nič neprezradí) aj komunistami, v ktorých nešlo o nič menšie ako o život. A môže uvidieť jeho vzdornú celoživotnú odpoveď: prácu a tvorbu bez bázne a zastávok, nikdy

nezastavený osobný vývin tvorivý, ktorý útlak, hrozby, neistoty, riziká a znemožňovania akoby nebral na vedomie, lež trucovito, verne, mohúcnu a sebestačne počínal si vo svojich vlastných zdrojoch: vo svojom súvislom čase, vo svojej samote, tvorbe, slobode!

A kto chce, môže vidieť napokon, čo zo všetkého toho vyplýva: jeho znovu osamelý a znovu vášnivý zápas proti deformácii a karikatúre Čecha a češtva, ktorý sa volá čecháčkovstvo a čecháček; ten služobník nepravého času, raz protektorátneho, raz komunistického, „vždy lokaj a hulvát“, skrátka „typ ľudského tvora, uhněteného z nízkosti a hrubosti, závidia a podlosti, pořouchlosti, zbabělosti... i kruté a nenávislní mravní otrlosti“, typ, ktorým sa naveky „snad bude projevovat zlořečené dědictví vzpomínek na staletí cizího panství“, „a kdykoliv nás stihne nová rána a dočasný pád, vždy bude v Čechách“ – tak ako na Slovensku, dodajme! – „znovu libovolně množství hřbetů nahrbených k přijetí jha a hniječích hub, dušijících se láskou k vlasti a plivajících po všem, co měla a má nejlepšího“. A tak nie Švejk – ten čecháček! – ale Don Quijote má byť chválou a predobrazom českej povahy, nie prispôbovívajú sluha a tliachač, ale rytier, našim autorom preložený, esejami oslávený – aj celoživotne nasledovaný.

•••

Po vojne sa zdvihne nálada a myšlienka socialistická: neuhýbajú pred ničím a domýšľajú si Šaldu, V. Černý rozsvieti v nej zásadné a nekompromisné demokraticko-kultúrne znenia. Prihlási sa nástojčivý – u nás zväčša módnou a povrchnou známou – existencializmus, a on ho prvý dôkladne poučenými očami prečíta, popasujú sa s ním a zhodnotia ho vlastnými – už personalistickými – východiskami. V šesťdesiatych rokoch, keď sa mu po archívnickom a prekladateľskom medziodbore kritické dvierka pootvorila – akoby znovu len rozvíjajú to, čo povedal o existencialistoch i pred nimi – vysloví sa ku Kafkovi a jeho svetu, k modernému románu, k literatúre mýtotovej, absurdistickej i sadistickej, k čiernemu románu, gýču, antirománu, k svojmu staronovému Cervantesovi, Dantemu, Montaignovi, Sainte-Beuvovi, Dostojevskému, ba i socialistickému realizmu atď., a žasneme, čo a kolko cez tie pootvorené dvierka povie. Nepôjde v nich totiž len o moderné umenie, lež i moderného človeka, o jeho vlastné neistoty, úzkosti a hľadania, tak trochu či

najväčšími o *nás samých*.

A v najtemnejších rokoch sedemdesiatych a osemdesiatych? Hoci je sedemdesiatnikom, zostáva zázračne a neuveriteľne mladý: sleduje tvorbu v Čechách umlčaných autorov, i slovenského Tataruku, meria sa s novými úkazmi na kultúrnej oblohe doma aj na Západe: s abstraktným umením, slovesným aj výtvarným, povie svoje slovo o semiológii, Bacherladovi, Goldmannovi, o antirománe a iných umeleckých i vedeckých formalizmoch atď. Starý profesor nezaprie ustráchaný záujem o hnutia mládeže: o hippies a ich prejavy životné i umelecké, a robí pred našimi z údivu nevychodiacimi očami *osobné syntézy*: o povahe či zmysle našej, to jest západnej kultúry, o odkaze a náboženstve Masarykovom, pridávajú objav a korunu najcennejšiu: svoj svetonázor, svoje náboženstvo ako duchovný, mravno-náboženský, náramený živý, do budúcnosti hľadiaci testament. A píše svoje rozprávačsky také pútavé a štylisticky svieže, veľký poznávací aj čitateľský zážitok poskytujúce *Pamäti*, v ktorých ho starecky nepremáha spomienka, lež skôr on premáha odžitý čas: vydávajú svedectvo nezaplátiteľné, bezohľadnú a nás oslobodzujúcu pravdu, nad dobou, česko-slovenskou kultúrou a jej ľuďmi, vyslovujú popri svedectve aj *súd*.

A prekvapenie najväčšie: v tom mnohorakom množstve, na ceste takej dlhej a obsažnej, *nešli sme protirečení*, násilné skoky, prerušenia alebo dementi: našli sme jednotu, súrodosť a súvislosť najstaršieho s najnovším, poslucháča univerzity i sedemdesiatnika; našli sme súrodosť, jednotu slova a človeka, totožnosť hlásaného so žítym. V striedaniach politických režimov našli sme človeka v materiáli či polstoročnom čase, mnohorakom

a protirečivom, vzácnom identického, nás nesklamávajúceho a toho istého: našli sme v našich časoch neuveriteľný príklad vernosti jeho samého k sebe samému i nám. No potvrdil nám tým len, čo horevyššie „pochopením bergsonovského času“ predznamenal: „totožnosť sebe samého“, avšak „v tvare stále novom a nevidanom“; potvrdili sme si, že naozaj – bol „tvor v sobě strašně souvislý a jeden“, že poctivo a vrchovato naplnil „potřebu osobního růstu organického a z vlastní podstaty“ – inak rečeno: potvrdil nám seba ako personalistu.

•••

No ono zjavenie durée čakalo v ňom, ako už vieme, aj to, čo jeho vlastný život presahuje a mieri k obecnému, rodnému, nadosobnému: „dětská a chlapecká láska k dějinám... neschopnost zapřít svoje předky a zřít se jich... bytostná neschopnost zradit sebe samého i své krve... vášnivá solidarita s velikostí a utrpením a ponížením minulých pokolení... touha přijmout rodné poslání a pokračovat v něm, rozvíjet je, stále totéž a stále jiné a nové, neboť stále bohatší, plnější, vyšší.“

Komu sa zdá, že v *Mojich létech v Dijoně* – najmä v ich závere, kde seba „predpovedá“ – podáva o sebe prevažne ideality, že sú to, skrátka, iba „pekne slová“, veľmi sa pomýli: život tohto človeka potvrdí jeho vlastné slová do bodky a písmena. V našej vyprázdnenej a bezvládnej dobe odvykli sme počúvať rytierske slová a najmä: odvykli sme ich vidieť meniť na činy!

A tak tým, čo sme od neho počuli, dá sa vysvetliť nielen to, prečo nevyužil možnosť naturalizovať sa ako Francúz po skončení lycée, ale prečo aj v roku 1935 odíde zo Ženevy, z ideálneho pracovného prostredia, navyše od Alberta Thibaudeta, najväčšieho kritika a literárneho historika tých čias, u ktorého urobí docentúru, a poslúchne Šaldovo volanie z Prahy, ktorý ho chce habilitovať ako jediného docenta svojho života: v pozadí asi zapracuje mravné dedičstvo po otcovi, čiže „touha přijmout rodné poslání a pokračovat v něm“. To preto tento od Protektorátu – s výnimkou štyroch-piatich rokov – stále prenasledovaný človek neemigruje, ani po Mníchove, s tými, čo sa „zachraňují pre vlasť“, ani po Februári, po celé päťdesiate roky: iste by ho bola prijala kdekotorá katedra romanistiky na Západe, iste by sa ho bolo i naše panstvo rado zbavilo, a neurobí to ani po auguste 1968!